

**MEDIA- JA TEKNOLOGIAKASVATUS KEMIN VARHAIS-
KASVATUKSESSA SEKÄ POIKKEUSAJAN (COVID-19)
VAIKUTUKSET SIIHEN**

Digitaalisesti yhtenäinen ja turvallinen varhaiskasvatus Kemissä -hanke

Jänesaro Anu
Pitkänen Minna

Opinnäytetyö
Digiajan sosiaalipalveluiden kehittäminen
Sosionomi YAMK

2023

Digiajan sosiaalipalveluiden kehittä-
minen
Sosionomi YAMK

Tekijät	Anu Jänesarro Minna Pitkänen	Vuosi 2023
Ohjaajat	Susanna Helavirta, Marjukka Rasa, Leena Viinamäki	
Toimeksiantaja	Kemin kaupungin varhaiskasvatus	
Työn nimi	Media- ja teknologiakasvatus Kemin varhaiskasva- tuksessa sekä poikkeusajan (Covid-19) vaikutukset siihen	
Sivu- ja liitesivumäärä	48 + 4	

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä esitettiin: miten varhaiskasvattajat hyödyn-
tävät media- ja teknologiakasvatusta pedagogisessa toiminnassaan, miten var-
haiskasvattajat voivat tukea turvallista ja laadukasta media- ja teknologiakasva-
tusta, miten poikkeusaika on muuttanut työtä varhaiskasvatuksessa; onko luotu
uusia toimintatapoja, jotka ovat jääneet käyttöön myös poikkeusolojen jälkeen?

Opinnäytetyön tavoitteena oli pyrkimys selvittää digitalisaation nykytilaa Kemin
varhaiskasvatuksessa; kuinka suuressa roolissa media- ja teknologiakasvatus
näyttäytyy päivittäisessä toiminnassa. Toisaalta halusimme myös selvittää, onko
mennyt poikkeusaika (Covid-19) vaikuttanut varhaiskasvatuksen käytäntöihin di-
gikasvatuksen kannalta.

Opinnäytetyössä toteutui triangulatiivinen tutkimusasetelma, mikä mahdollisti
määrällisen ja laadullisen analysoinnin. Aineiston analysoinnissa käytimme tilas-
tollisia analyysimenetelmiä ja laadullisen aineiston osalta sisällönanalyysia, jol-
loin puhutaan analyysitriangulaatiosta. Aineistoa kerättiin Webropol-kyselyllä var-
haiskasvatuksen henkilöstöltä julkisella linkillä, jolloin vastausprosenttia ei pys-
tytä määrittelemään.

Keskeisimpinä tuloksina voidaan pitää digitalisaation vakiintunutta roolia varhais-
kasvatuksen toiminnassa. Jokainen kyselyyn vastaaja käytti teknologialaitteita
työssään vähintään viikoittain. Myös median turvalliseen käyttöön liittyvät asiat
sekä tietosuojakysymykset olivat vastaajilla hyvin hallussa. Covid-19 pandemian
aikaisen poikkeusajan vaikutuksista suurimpana esiin nousi erilaisten palaveri-
den ja koulutusten siirtyminen etäyhteyksien kautta pidettäviksi. Tutkimustuloksia
voidaan pitää Kemin kaupungin varhaiskasvatukselle hyödyllisinä, mutta yleistyks-
iä niistä ei voida tehdä, koska kyselyn otosjoukko oli suppea. Opinnäytetyön tu-
loket ovat hyödynnettävissä Kemin kaupungin varhaiskasvatukselle ja päättä-
jille.

Avainsanat varhaiskasvatus, mediakasvatus, teknologiakasvatus,
poikkeusaika, Covid-19

Degree programme in Social Services
Master of Social Services

Authors	Anu Jänesaro Minna Pitkänen	Year 2023
Supervisors	Susanna Helavirta, Marjukka Rasa, Leena Viinamäki	
Commissioned by	Early childhood education in the City of Kemi	
Subject of thesis	Media and technology education and the effects of the Covid-19 period on pre-school education in the City of Kemi	
Number of pages	48 + 4	

The research questions of this thesis were the following: how do early childhood educators utilize media and technology education in their pedagogical activities, how can early childhood educators support safe and high-quality media and technology education, how has the exceptional period of Covid-19 changed the work in early childhood education have new operating procedures been created that have remained in use even after the exceptional circumstances?

The aim of the thesis was to find out about the current state of digitization in early childhood education in the City of Kemi. The goal was to clarify how big a role media and technology education plays in the daily operations of early childhood educators. Furthermore, the objective was to find out whether the past exceptional period of Covid-19 had affected the early childhood education practices in terms of digital education.

The thesis was implemented with a triangulated research layout, which enabled both quantitative and qualitative analysis. In the analysis of the data, statistical analysis methods were used. The qualitative data was analysed by using content analysis. Therefore, it can be said that an analysis triangulation took place. The data was collected by using a Webropol survey sent to the early childhood education staff with a public link. Subsequently, the response rate could not be determined.

The most important result of this study proved out to be the established role of digitalization in the operations of early childhood education in the City of Kemi. Every survey respondent reported using technology devices at work at least on a weekly basis. The respondents were also well versed in matters related to safe use of media and data protection. Among the effects of the Covid-19 pandemic, the biggest was the transition of various meetings and trainings to be held via remote connections. The research results of this thesis can be considered useful for early childhood education in the City of Kemi, but generalizations cannot be made due to the small survey sample. The results of the thesis can potentially be used by early childhood education and decision-makers in the City of Kemi.

Key words early childhood education, media education, technology education, emergency period, Covid-19

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset.....	8
2.2 Varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	9
2.3 Kemin kaupungin tieto- ja viestintäteknologiaosaamisen (TVT) strategia ja varhaiskasvatussuunnitelma	10
3 MEDIA- JA TEKNOLOGIAKASVATUS PEDAGOGISESSA TOIMINNASSA	13
4 TURVALLINEN JA LAADUKAS MEDIA- JA TEKNOLOGIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	16
4.1 Digitalisaatio oppimisen mahdollistajana	16
4.2 Älylaitteet ja niiden sovellukset varhaiskasvatuksessa	18
5 POIKKEUSAJAN VAIKUTUS TYÖHÖN VARHAISKASVATUKSESSA	20
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
6.1 Aineiston keruu	23
6.2 Eettiset valinnat.....	26
6.3 Aineiston analyysi.....	29
7 KYSELYN TULOKSET	31
7.1 Vastaajien taustatiedot	31
7.2 Median ja teknologialaitteiden hyödyntäminen kasvatustyössä	32
7.3 Turvallinen mediakasvatus ja tietoturva.....	34
7.4 Poikkeusajan vaikutus media- ja teknologiasvatukseen.....	36
8 POHDINTA.....	40
8.1 Johtopäätökset tutkimuksen tuloksista	41
8.2 Tutkimuksen luotettavuus (reliabiliteetti ja validiteetti)	42
LÄHTEET	44
LIITTEET	48

ALKUSANAT

Kiitos

Kemin kaupungin varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuspäällikkö Johanna Maunu

Digipedagogi Sari Koivisto

Ohjaavat opettajat Susanna Helavirta, Marjukka Rasa ja Leena Viinämäki

1 JOHDANTO

Digitalisaatio on nykypäivänä osa jokapäiväistä elämäämme, ja se koskettaa koko yhteiskuntaa. Digitalisaation tarkoituksena on, että digitaaliset välineet tulevat käyttöön yhteiskunnan jokaisella alueella. (Heikkinen 2021.) Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) on tunnistettu digitalisaation merkitys. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään digitaalisuuden kuuluvan erottamattomasti yhteiskuntaan, jossa lapset nykyään kasvavat ja näin digitaalinen osaaminen kuuluu osana laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen.

Opinnäytetyöhön alkuperäinen idea tuli Kemin kaupungilla käynnistyneestä Digitaalisesti yhtenäinen ja turvallinen varhaiskasvatus Kemissä –hankkeesta, jonka meille esitteli varhaiskasvatuksen päällikkö Johanna Maunu. Hanke on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama hanke, jonka tavoitteena on parantaa lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämistä sekä tuen toteuttamista varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatusperusteiden mukaisesti. Hanketyöllä minimoidaan poikkeusolojen heijastusvaikutukset lasten kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Samalla henkilöstön digitoimintakulttuuri käynnistyy hankkeen avulla. Hanke on käynnistynyt syksyllä 2020.

Opinnäytetyömme keskittyy varhaiskasvatuksen henkilöstön digiosaamiseen ja siihen, miten henkilökunta hyödyntää digitaitoja lasten kanssa sekä miten korona-aika on vaikuttanut varhaiskasvatukseen. Halusimme myös selvittää opinnäytetyössämme varhaiskasvattajien ajatuksia ja kokemuksia digitalisaatiosta sekä tapoja, kuinka varhaiskasvattajat voivat tukea turvallista ja laadukasta media- ja teknologiakasvatusta. Opinnäytetyömme kautta pyrimme vahvistamaan varhaiskasvattajien pedagogista toimintaa digiosaamisen muodossa osana varhaiskasvatusta. Opinnäytetyömme koostuu teoria- ja tutkimusosuudesta sekä tutkimuksen tulosten perusteella saamistamme johtopäätöksistä että pohdinasta.

Opinnäytetyömme aihe on Meri-Lapin varhaiskasvatuksessa ajankohtainen ja on osa työelämän kehittämistä. Kehittämisohjelma kuuluu digiosaamisen kehittämiseen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, jonka vuoksi se sopii hyvin Digiajan sosiaalipalveluiden kehittäminen -koulutuksen teemaan. Työskentelemme tällä hetkellä varhaiskasvatuksen sosionomina ja opettajana Kemissä ja Torniossa, minkä vuoksi teemme opinnäytetyön varhaiskasvatukseen.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Tavoitteena opinnäytetyössämme oli selvittää kuinka Kemin varhaiskasvattajat hyödyntävät media- ja teknologiakasvatusta turvallisesti ja laadukkaasti työssään sekä selvittää, onko Covid-19 pandemian aiheuttama poikkeusaika tuonut pysyviä muutoksia varhaiskasvatuksessa suhteessa digilaitteiden käytön hyödyntämiseen arjen toiminnassa. Turvallisella media- ja teknologiakasvatuksella tarkoitamme sellaista mediakasvatuksen pedagogiikkaa, joka tukee lasten omaehtoista oppimista ja toimintaa median parissa. Näin voidaan toteuttaa laadukasta lapsilähtöistä arjen mediakasvatusta. Kiinnostumalla lapsen tavoista käyttää ja kokea media, voidaan myös edistää omaa ja työyhteisön osaamista, lasten osallisuutta sekä kodin ja päiväkodin yhteistyötä.

Opinnäytetyömme kyselyn laadinnassa huomioimme myös hiljattain päättyneen Kemin kaupungin varhaiskasvatuksen digihankkeen (2020–2022) vaikutuksia henkilökunnan ammattiosaamiseen teknologiakasvatuksessa sekä tiedonsaantiin turvallisesta mediakasvatuksesta. Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Miten varhaiskasvattajat hyödyntävät media- ja teknologiakasvatusta pedagogisessa toiminnassaan?
- Miten varhaiskasvattajat voivat tukea turvallista ja laadukasta media- ja teknologiakasvatusta?
- Miten poikkeusaika on muuttanut työtä varhaiskasvatuksessa; onko luotu uusia toimintatapoja, jotka ovat jääneet käyttöön myös poikkeusolojen jälkeen?

Henkilökunnan digitaitoja on tutkittu aikaisemmin digihankkeen puitteissa Digitaituritaidot-kyselyllä alkuvuodesta 2022. Kyselyssä kartoitettiin henkilökunnan ohjelmisto-osaamista sekä niiden käyttöön liittyvän opastuksen sekä koulutuksen tarvetta. Kyselyn tulokset ovat vain Kemin varhaiskasvatuksen käyttöön, eivät siis julkisia. Koska kysely on melko tuore, emme kysyneet samoja asioita uudelleen, vaan käytimme hyväksi aiempaa tutkimusta näiltä osin. Samaan hankkeeseen

liittyen on tehty lisäksi kysely myös perheiden ja lasten median sekä tieto- ja viestintäteknologian (TVT) käyttötottumuksiin liittyen.

Opinnäytetyössämme käytämme apuna poikkeusolojen vaikutuksista varhaiskasvatukseen tehtyjä tutkimuksia laajemmalla otannalla esimerkiksi koko Suomen alueelta; tutkimme miten poikkeusolot ovat vaikuttaneet erityisesti Kemian varhaiskasvatukseen, onko kehitys ollut samansuuntaista kuin muualla vai nouseeko esiin jotain erityispiirteitä.

2.2 Varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta. Päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta ovat varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 1:1 §). Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 1:2 §). Näin varhaiskasvatus on määritelty varhaiskasvatuslaissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat opetushallituksen laatima asiakirja, joka ohjaa paikallisia varhaiskasvatuksen järjestäjiä toiminnassaan ja alueellisten suunnitelmien laadinnassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen varhaiskasvatus on järjestäjille velvoittavaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) digitaalinen osaaminen kuuluu osana laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen, koska digitaalisuus kuuluu erottamattomasti yhteiskuntaan, jossa lapset nykyään kasvavat. Digitaalinen osaaminen on yhtä lailla tärkeää ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa kuin yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta lisäten samalla myös koulutuksellista tasa-arvoa lasten erilaisista perheistä riippumatta. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään digitaalisuutta monin eri tavoin; välineitä, ympäristöjä ja sovelluksia voidaan käyttää kokeillen ja harjoitellen esimerkiksi dokumentoinnissa, leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa,

peleissä sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Parhaimmillaan tällainen monipuolinen digitaalisuuden hyödyntäminen, esimerkiksi lasten omien sisältöjen tuottaminen varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksessa, edistää lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 28.)

2.3 Kemin kaupungin tieto- ja viestintäteknologiaosaamisen (TVT) strategia ja varhaiskasvatussuunnitelma

Kemin kaupungilla on oma TVT eli tieto- ja viestintäteknologiaosaamisen -strategia, joka liittyy varhaiskasvatussuunnitelmaan. Monilukutaito sekä TVT edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Näiden taitojen kehittymisen tukena toimii varhaiskasvatus. TVT-taitoja tarvitaan muun muassa perheiden arjessa sekä ihmisten välisissä vuorovaikutuksissa. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään, kun taas teknologiakasvatuksessa tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan esimerkiksi keksimään omia luovia ratkaisuja käyttäen teknologiaa. On tiedostettava, ettei varhaiskasvattajien tehtävänä ole tuoda tieto- ja viestintäteknologisia laitteita lasten elämään, vaan huomioida, että ne ovat jo mukana perheiden arkisen laitteiden käytön kautta, ja että ne herättävät jo lasten huomion olemassaolollaan. Varhaiskasvattajien tehtävänä ei siis ole lisätä lasten laitteiden käytön määrää, vaan ohjata sitä oikeaan suuntaan ja oikeanlaisin menetelmin. (Kemin varhaiskasvatuksen TVT-strategia 2022, 1–2.)

TVT-välineiden käyttö on luonnollinen osa Kemin varhaiskasvatuksen arkea. Kemin varhaiskasvatuksessa tavoitteena on toimintakulttuuri, jossa digitaalisuus tukee pedagogiikkaa. Tämä tarkoittaa sitä, että olemassa olevien laitteiden käyttöä tehostetaan, henkilöstön osaamista vahvistetaan, tuetaan lasten osallisuutta ja vahvistetaan heidän digitaitojaan sekä tuodaan uusia, innovatiivisia oppimistapoja käyttöön.

Aikuisten positiivinen suhtautuminen digiasioihin auttaa lasta ymmärtämään, oppimaan ja sopeutumaan digimaailmaan leikin avulla.
(Kemin varhaiskasvatuksen TVT-strategia 2022, 2.)

Varhaiskasvatuksen perusteiden tarkoituksena on muun muassa edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda osaltaan edellytykset varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Näiden perusteiden pohjalta kunnat laativat omat varhaiskasvatussuunnitelmansa (VASU). (Varhaiskasvatussuunnitelma 2011).

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen prosessi paikallisesta näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelma on hyväksytty jokaisen kunnan sivistys- tai hyvinvointilautakunnassa kesäkuussa 2022. (Seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 5.)

Seudullisen varhaiskasvatuksen painopisteiksi on nostettu varhaiskasvatuksen perusteiden pohjalta toimintakulttuurin kehittäminen, monilukutaito, leikin pedagoginen merkitys ja inklusiivisen varhaiskasvatuksen kehittämien. (Seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 13.)

Yhteistyökumppanillamme, Kemien kaupungilla, on myös oma seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma, joka pohjautuu Opetushallituksen varhaiskasvatustlain pohjalta määrittämiin varhaiskasvatuksen perusteisiin. Varhaiskasvatuksen toiminta-ajatuksena Kemissä on tukea lapsen kasvua ja kehitystä hyvään ja tasapainoiseen elämään (Kemien kaupungin varhaiskasvatuksen toimintavuosisuunnitelma 2021, 14). Kemien varhaiskasvatuksen toimintavuosisuunnitelmassa kerrotaan eri oppimisen alueiden kohdassa, miten varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon media- ja teknologiakasvatusta sekä miten sitä toteutetaan (Kemien varhaiskasvatuksen toimintavuosisuunnitelma 2022–2023, 14–18). Siellä kerrotaan mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa muun muassa näin:

Tuotetaan mediaa leikeissä ja pedagogisessa dokumentoinnissa (äänitys, videointi, kuvaaminen, dokumentointiseinä). Harjoitellaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Hyödynnetään digivälineistöä etäyhteyksien luomiseen mahdollisuuksien mukaan.

Teknologiakasvatuksesta taas kerrotaan seuraavaa:

Mahdollistetaan tutkiva ja kokeileva työskentely, rakentelu, purkaminen, pulmien ratkominen. Tutustutaan erilaisiin teknologisiin välineisiin ja niiden käyttöön (esim. toimistotarvikkeet, koneet, kamerat, tabletit, Bee-Bot-ohjelmointirobotit). Havainnoidaan ympäristön teknologiaa ja opastetaan koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. (Kemin kaupungin varhaiskasvatuksen toimintavuosisuunnitelma 2022–2023, 17–18.)

3 MEDIA- JA TEKNOLOGIAKASVATUS PEDAGOGISESSA TOIMINNASSA

Media- ja teknologiakasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa tutustumista erilaisten viestintäkanavien tuottamaan sisältöön sekä sisältöä tuottaviin laitteistoihin (Hietaranta 2017, 75). Jos mietitään mitä sanat media ja kasvatusta tarkoittavat, niin ne ovat jo itsessään moniselitteisiä sanoja. Kasvatusta sanaan sisältyy monia erilaisia asioita ja koko elämän kasvatusta, joka muuttaa koko ajan muotoaan. Kasvatuksen tarkoituksena on luoda jokaiselle yksilöllinen identiteetti sekä oppia, miten oma toiminta ja päätökset vaikuttavat ympäristöön sekä toisiin ihmisiin. (Opetushallitus 2018, 23.) Jokaisella varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus monipuoliseen kasvatukseen ja laaja-alaiseen oppimiskokemukseen. Tämän takia ketään lasta ei voida iän tai osaamistason takia jättää TVT-toiminnan ulkopuolelle. Erilaiset TVT-laitteet mahdollistavat pienelle lapselle uudenlaisia kokemuksia, joiden vastaanottamiseen lapsi voi käyttää laaja-alaisesti aistejaan. Lisäksi esimerkiksi tabletin käyttö parantaa pienen lapsen hienomotoriikkaa ja antaa toiminnan onnistuessa myönteisiä kokemuksia sekä kasvattaa lapsen itseluottamusta ja rohkeutta kokeilla uusia asioita. (Hietaranta 2017, 75.)

Media sanana on kommunikaatiota mahdollistava ilmaisumuoto tai ilmaisuväline. Se voi siis olla tanssimista, radiota, kirjallista ilmaisua (kirjat, kuvat) tai vaikka tietokonepelejä. Mediakasvatuksen tärkein osa on kuitenkin ilmaisukasvatusta, koska sen avulla pystytään oppimaan ja harjoittelemaan lukemista sekä ymmärtämään median sisältöä. On hyvä muistaa, että vaikka viestintä tapahtuisi väliin avulla, sen sanomassa on mukana kokemuksellisuus ja elämällisyys. Mediakasvatusta on jatkuvaa oppimista ja opettelua koko elämän ajan, joten siinä voitaisiin hyödyntää myös mediapedagogiikka sanaa. (Merilampi 2014, 42–43.)

Mediakulttuuri on moniaistinen toimintaympäristö ja sen visuaalisesti houkuttelevat kuvat kiinnittävät lasten huomion. Kodin äänimaisemaan on heijastunut mediakulttuurin auditiivisuus ja usein lapset leikkivät oman lempimusiikkinsa soivissa taustalla. Lapsille on kehittynyt taito keskittyä useampaan asiaan kerrallaan. Tämän katsotaan olevan osoitus niistä uusista lukutaidoista ja toimintamuodoista, joita nykykulttuurissa tulee huomioida. Mediasta kumpuavat myös lasten

leikit ja keskustelut. Tämä on nykylasten arkipäivää ja leikkikulttuuria. Leikki on lapselle ominainen tapa toimia ja harjoitella tunteiden ilmaisua sekä niiden tulkittaa. Leikeissä lapsi voi käsitellä vaikeita ja vieraita asioita sekä harjoitella sosiaalisia taitojaan. Mediasta kumpuavissa leikeissä on kuitenkin kaksi puolta: toisaalta ne ovat lapselle hyvä keino tulkita median välittämiä viestejä, mutta toisaalta median taustalla on usein kaupallisuus sekä tuottajien muut intressit. (Kerhokeskus 2009, 8–9.) Aikuisten tulee kiinnittää huomiota siihen mitä, miten ja mihin lapsi käyttää TVT-laitteita. Aikuisen vastuulla on kertoa ja opastaa lasta turvalliseen sekä vastuulliseen mediakasvatukseen.

Varhaiskasvattajan tulee selkeyttää itselleen sekä ymmärtää se, mikä tekee asioista mediakasvatusta. Varhaiskasvatuksessa on käytössä erilaisia teknologialaitteita. Niitä hyödyntäessä toiminnassa, on tärkeää muistaa kasvatuksellinen näkökulma. Esimerkiksi ei anneta lasten pelata vain sen takia, että lapsi rauhoittuisi. Teknologian laitteet tarjoavat mahdollisuuden rikastuttaa pedagogista toimintaa sekä ovat luonteva osa nykyarkea. Varhaiskasvatussuunnitelman Tutkin ja toimin ympäristössäni -osiosta löytyy myös teknologiakasvatus. Varhaiskasvatuksessa ei kuitenkaan voida ajatella, että mediakasvatusta on vain se, kun lapsi pelaa oppimispeliä, vaan siinä pitää olla huomioituna lapsen kehityksen tukeminen sekä lapsen kanssa yhdessä pelien, pelaamisen sekä pelikulttuurien tutkiminen. Näin siitä tulee mediakasvatusta. (Mertala & Salomaa 2016, 167.) On tärkeää, että varhaiskasvattaja ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason sekä ymmärtää itse ensin pelin tai ohjelman kasvatuksellisen tavoitteen, ennen kuin antaa lapsen sitä pelata. Aina täytyy ajatella myös mikä on toiminnan tavoite, mitä halutaan vahvistaa ja harjoitella sekä miksi juuri tämä toiminta sopii tietyille lapsiryhmälle tai lapselle.

Kuvio 1. TVT-aihealueet sisällytettynä Varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueisiin (muokattu lähteestä Hietaranta 2017, 22)

Visa Hietaranta on kuvannut kirjassaan Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävä varhaiskasvatus (2017) kaaviolla, miten voidaan saavuttaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden määrittelemät asiat. Yllä olevassa Hietarannan kaaviosta muokatussa kaaviossa (Kuvio 1.) on kuvattuna TVT-aihealueet. Kaavio auttaa helpottamaan suunnitelmallisen toiminnan toteuttamista vuosikellon tavoin. Sen tarkoitus ei kuitenkaan ole kaiken ahmaiseminen kerrallaan, vaan tavoitteita lähdetään toteuttamaan pieni pala kerrallaan. Näin saavutetaan varmimmin se, että siitä tulee pysyvä toimintatapa lapsiryhmän kanssa. (Hietaranta 2017, 22–23.)

Emme välttämättä edes huomaa sitä, miten käytämme esimerkiksi alle 3-vuotiaiden kanssa TVT-laitteita. Varmaan meistä jokainen on joskus soittanut musiikkia puhelimestaan tai laittanut äänikirjan lapselle kuulumaan. Lapsi näkee, miten aikuinen toimii puhelimen tai tabletin kanssa ja oppii jo näkemällä. Lapsi mallintaa aikuista ja oppii. Lapsen kasvaessa hänen osallisuusmahdollisuutensa lisääntyvät ja tulevat luontevammiksi. Nykypäivän lapset elävät syntymästään lähtien mediavälineiden keskiössä. Heillä ei ole kokemusta elämästä ilman kännykkää tai internetiä, toisin kuin meillä aikuisilla, jotka olemme joutuneet opettelemaan elämään median valtaamassa yhteiskunnassa. (Kerhokeskus 2009, 8.)

4 TURVALLINEN JA LAADUKAS MEDIA- JA TEKNOLOGIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

4.1 Digitalisaatio oppimisen mahdollistajana

Digitaalinen osaaminen tuli Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin syksyllä 2022 ja siinä määritellään digitaalisuuden olevan osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa (Opetushallitus 2022). Varhaiskasvatuksessa digitaalisuus koetaan edelleen vieraana asiana. Digitaalinen osaaminen on nopeasti kehittyvä ilmiö, ja tästä syystä henkilöstön digitaalista osaamista on tärkeää kehittää. Tutkijoiden Huttunen, Kosonen, Waaramaa ja Laakso (2018) mukaan digitaalinen osaaminen on merkityksellisessä roolissa lasten sosioemotionaalisten taitojen tukijana. Henkilöstön riittävällä digitaalisen osaamisen taidoilla voidaan mahdollistaa lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen tasavertaisesti kaikille lapsille. (Huttunen, Kosonen, Waaramaa & Laakso 2018.) Digitaalisen osaamisen määritelmään kuuluu tärkeänä osana myös turvallisuus ja terveellisyys (Manttila & Edwards 2019). Lasten ja perheiden hyvinvointiin heijastuvat voimakkaasti yhteiskunnassa vallitsevat arvot ja olosuhteet, mutta myös poliittinen päätöksenteko. Vanhempien oma hyvinvointi ja kokemus perheen arjesta vaikuttaa voimakkaasti lasten ja nuorten hyvinvointiin. Vidal-Hall, Flewitt & Wyse (2020) mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstö uskoo, että lasten digitaalisen osaamisen myötä ahdistus, lasten fyysinen passiivisuus sekä sanallinen ja sosiaalinen kehitys vaarantuu. Tästä syystä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022) turvallisuuden näkökulmaa tulisi nostaa enemmän esille, jotta vältettäisiin tietämättömyydestä johtuvien uskomusten syntyminen ja digitaalisen osaamisen vääränlainen määritelmä.

Suomessa lapset aloittavat jo varhain digitaalisten laitteiden käytön. Tämä kävi ilmi, kun tarkasteltiin kaksivuotiaiden lasten digitaalisen median päivittäistä käyttöä älypuhelimella ja tabletilla. (Kumpulainen ym. 2019, 160.) Lasten leikit ovat teknologian kehittymisen ja lukuisten digitaalisten kotilaitteiden myötä myös muuttuneet ja kosketusnäytölliset laitteet ovat tulleet osaksi pientenkin lasten leikkejä. Digitaalinen hyvinvointi tarkoittaa digitaalisten medioiden ja lapsen hy-

vinvoinnin suhdetta. Voidaan myös sanoa, että lapsen digitaalinen hyvinvointi kuvaa lapsen tasapainoista media-arkea. Digitaalisen hyvinvoinnin edistäminen edellyttää ymmärrystä median vaikutuksista psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Lisäksi digihyvinvointiin liittyvät oleellisesti itsesäätelyn ja ajanhallinnan kysymykset, jotka korostuvat lasten ja nuorten arjessa. (Takala & Takala 2019, 28.)

Tapscott (2010) kirjoittaa teoksessaan *Syntynyt digiaikaan*, miten eri näkökulmista katsottuna esimerkiksi videopelien pelaaminen kehittää monia taitoja. Se parantaa käden ja silmän yhteistyötä, nopeuttaa reaktioaikoja ja parantaa ääreisnäköä. Pelaaminen myös parantaa tilan havaitsemisen taitoja, kykyä käsitellä mielessä kolmiulotteisia kohteita ja näiden katsotaan olevan hyvä apu arkkitehteille, kuvanveistäjille ja insinööreille. Videopelien koetaan myös opettavan nuorille yhteistyötaitoja.

Nettipelien pelaamisen katsotaan tekevän hyvää pelaajan mielelle ja niitä pelatessaan on pelaaja pakotettu tekemään pikaisia päätöksiä, tekemään valintoja sekä priorisoimaan, näin toteaa Steven Johnson kirjassaan *Everything Bad Is Good for You*. (Tapscott 2010, 118–119.)

Älylaitteiden käytöllä voi olla välittömiä ja välillisiä vaikutuksia. Välittöminä vaikutuksina pidetään älylaitteiden aiheuttamia suoria seuraamuksia silmiin, aivoihin, huonon asennon vaikutuksiin ryhdin kehittymiseen ja ylläpitämiseen sekä niskahartiaseudun jumitiloihin. Välillisinä vaikutuksina tunnetaan älylaitteiden myötävaikutuksesta johtuvia oireita, kuten liikunnallisen aktiivisuuden vähentyminen. Älylaitteet passivoivat käyttäjää olemaan paikallaan pitkiä aikoja ja liiallinen älylaitteiden käyttö vaikuttaa yleiseen jaksamiseen ja ajanhallintaan. Runsaan tietokoneen ja tabletin käyttö on tuki- ja liikuntaelimestön kannalta haitallista, koska käyttö on lähes aina fyysisesti inaktiivista. (Kosola ym. 2017, 106 & 108.) Olemassa olevilla tiedoillamme uskomme, että lasten digilaitteiden käytöstä mahdollisesti seuraavat vaikutukset terveyteen eivät ole yksiselitteisiä.

Varhaiskasvatuksen opettaja ei tarkastele teknologiainegraatiota vain opettamisen näkökulmasta, vaan kasvatuksen ja hoidon kysymykset ovat mukana jokaisen valinnan taustalla. Se, mikä näyttäytyy opettamisen näkökulmasta parhaalta voi olla samanaikaisesti hoidon näkökulmasta haitallista. Mertalan tutkimuksen

tulosten perusteella opettaja voi samanaikaisesti ajatella digitaalisten teknologioiden käytön tukevan lasten oppimista, mutta samalla olevan haitallista lasten fyysiselle ja motoriselle kehitykselle. Ei siis ole olemassa absoluuttista parasta vaan on olemassa suhteellinen paras. Eli erilaisten arvoperustaisten valintojen kautta muodostettu kompromissi, jolla pyritään maksimoimaan hyvä ja minimoimaan paha. Tähän tulkintaan kulminoituu Mertalan väitöstutkimuksen tutkimustehtävä: varhaiskasvatuksen pedagogisten ominaispiirteiden esiintuominen ja vahvistaminen teknologiaintegraation ympärillä käytävässä tutkimusdebatissa ja julkisessa keskustelussa. (Mertala 2017, 4.)

4.2 Älylaitteet ja niiden sovellukset varhaiskasvatuksessa

Erilaiset mediat kuten mobiilipelit, YouTube-ohjelmat ja nettipuhelut, ovat osa nykypäivän lapsuutta, sillä kasvuympäristöt ovat nykyään varhaislapsuudesta asti tulvillaan erilaisia medioita. Nykykulttuurissamme lapset tarvitsevat medialukutaitoa, jota edistetään mediakasvatuksella (Salomaa 2016, 137).

Turvallisella media- ja teknologiakasvatuksella pyritään suojelemaan lasta median haitallisilta vaikutuksilta sekä opettaa lasta hyödyntämään media- ja teknologialaitteita ikätasolleen sopivalla tavalla yhdessä aikuisen kanssa sääntöjä ja rajoja noudattaen. Mediakasvatus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia aktiiviseen toimintaan sekä itseilmaisuuun. Se edistää myös mahdollisuuksia osallistumisen ja vaikuttamisen kokemuksiin. Kun lapset saavat olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa mediakasvatuksellista toimintaa yhdessä kasvattajien kanssa, lasten mediataidot vahvistuvat. Arkisessa puheessa mediakasvatuksella viitataan paljolti myös digilaitteisiin, joiden pedagogiseen hyödyntämiseen ei koeta olevan riittävästi valmiuksia tai kiinnostusta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen rinnalla puhutaan myös mediataidoista, medialukutaidoista tai monilukutaidosta sekä tieto- ja viestintätaitojen oppimisesta. Käytännössä työyhteisöissä päätetään, mihin asioihin mediakasvatuksessa keskitytään sekä millaisia tavoitteita sille asetetaan. Tämä vaatii työyhteisöissä pohdintaa ja ymmärrystä toiminnan tavoitteista sekä yhteistä keskustelua kasvatuksesta ja oppimisesta mediakulttuurissa. (MLL 2017, 6.)

Varhaiskasvattajilta edellytetään nykyään uusia teknologisia taitoja ja uudenlaista ajattelutapaa. Varhaiskasvattajien tieto- ja viestintäteknologiset taidot vaihtelevat kuitenkin vielä suuresti. Vain pieni osa varhaiskasvatuksen henkilöstöstä on opiskellut mediakasvatusta. Kasvattajilta vaaditaan myös rohkeutta kokeilla uutta ja tehdä tilaa lasten kokeiluille. (Nyfelt 2019, 5; Salomaa 2016, 137; Kemin kaupunki 2021, 3.)

5 POIKKEUSAJAN VAIKUTUS TYÖHÖN VARHAISKASVATUKSESSA

Covid-19 pandemia sulki varhaiskasvatuksen kaikilta muilta paitsi kriittisten alojen työntekijöiden lapsilta hetkeksi keväällä 2020. Viruksen aiheuttamat rajoitustoimet jatkuivat kuitenkin vielä pitkään sen jälkeen, kun varhaiskasvatus avautui jälleen myös muille lapsille. Pandemian aikaiset rajoitustoimet pakottivat kehittämään ja ottamaan käyttöön uusia digitaalisia toimintatapoja monilla aloilla.

Poikkeusolojen vaikutuksista varhaiskasvatuksen järjestämiseen on raportoinut muun muassa Helsingin yliopiston ja Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä. Korona tuli kylään-tutkimushankkeen loppuraportti (2021) kuvailee koronakriisin vaikutuksia varhaiskasvatukseen. Tutkimuksessa suurin painopiste on ollut varhaiskasvatuksen yksiköiden johtajille kohdistetut kyselyt ja haastattelut, mutta äänensä on saanut kuuluville myös lapset ja huoltajat. Tutkimus ei liity pelkästään digitalisaatioon heijastuneista vaikutuksista, mutta sivuaa myös tätä aihetta. Poikkeusolojen aikana myös varhaiskasvatuksessa on siirrytty etätöihin, siltä osalta kuin mahdollista; raportin mukaan kunnallisella puolella tätä mahdollisuutta on käytetty hieman yksityistä useammin. Etätö koettiin toimivaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa päivälle sovittu paljon palavereja, jolloin etäpalaverit esimerkiksi Teams-sovelluksen avulla säästivät työntekijän aikaa. Tutkimuksessa nousi esiin myös se, että esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluaikoja oli helpompi saada sovittua etäyhteydellä sekä vanhempainiltoihin osallistuva joukko oli suurempi, kun niitä pidettiin etäyhteyden kautta. Loppuraportissa kävi kuitenkin esiin, että vaikka digitaalisten laitteiden käyttö ja haltuun ottaminen on edistynyt lähes poikkeuksetta kaikissa päiväkodeissa, on johtajien haastattelujen perusteella edelleen tarvetta henkilöstön kouluttamiselle ja kehittämiselle digitaalisissa taidoissa. (Nurhonen ym. 2021, 13–14, 26, 33.)

Tietoa poikkeusajan vaikutuksesta varhaiskasvatukseen on kerännyt myös Ebeneser-säätiön ylläpitämä Lastentarhamuseo kyselytutkimuksellaan nykydokumentointihankkeeseensa (2020). Tutkimuksessa selvitettiin, miten varhaiskasvatuksen henkilöstö koki kevään 2020 poikkeusolot (koronapandemian vuoksi voimassa ollut poikkeusaika maaliskuusta toukokuuhun 2020, jolloin myös varhaiskasvatusta rajoitettiin) näkyvän työssään. Samoin kevään 2020 poikkeusolojen

aikana järjestettyjä varhaiskasvatuspalveluita on tutkittu Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa ja Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamassa Varhaiskasvatus ja koronapandemia-hankkeessa (2020). Molemmissa tutkimusraporteissa tarkasteltiin etävarhaiskasvatuksen järjestämistä, ja huomattiin siinä olevan hyvin erilaisia käytäntöjä, koska valtakunnan tasolla ohjeistusta asiaan ei saatu, vaan päätösvalta siirtyi kuntien vastuulle. Osa päiväkodeista tarjosi kotiin jääneille lapsille esimerkiksi toimintatuokioita videon välityksellä tai tarjosi erilaisia materiaaleja koteihin joko digitaalisesti tai perinteisesti haettavina materiaalipaketteina, kun taas osa pitäytyi järjestämästä lainkaan etävarhaiskasvatusta. Digitaalista etävarhaiskasvatusta järjestettäessä löytyi myös vaihtelua toimintatavoissa; käytössä olivat laajasti puhelin- ja sähköpostiyhteydet, mutta rinnalla viestittiin myös pikaviestisovelluksilla (WhatsApp) sekä päiväkotien omilla yhteydenpitosovelluksilla. Pedagogiseen käyttöön saatettiin ottaa mukaan myös sosiaalisen median kanavia kuten Youtubea, Facebookia ja Instagramia. Näiden viestintäkanavien käyttö ei kuitenkaan ole ollut ongelmattonta; esimerkiksi WhatsAppin käyttö on kielletty joissain kunnissa tietosuojasyiden vuoksi. (Gillberg & Ruokonen 2022, 58–59; Saranko ym. 2021, 48–52.)

Etävarhaiskasvatuksen järjestäminen koettiin jääneen pitkälti yksittäisten päiväkotien varaan. Usein opettajien ja muun henkilöstön ideoimat asiat saattoivat kaatua siihen, ettei tarvittavia digilaitteita tai sovelluksia ollut käytössä tai niiden käyttö etävarhaiskasvatukseen kiellettiin. Yhteisten digitaalisten alustojen kehittäminen varhaiskasvatukseen sekä ohjauksen ja välineiden antaminen henkilöstölle etäpedagogiikan kehittämiseksi nousikin esiin tärkeänä tavoitteena (Gillberg & Ruokonen 2022, 61.) Myös henkilökunnan digitaitojen ja tietojärjestelmien kehittämiseen tähtäävä koulutus koettiin tärkeäksi, ja sitä järjestettiin useassa päiväkodissa muiden koulutusten ollessa vähäisiä pahimman koronapandemian aikana (Saranko ym. 2021, 33).

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI on kerännyt tiivistelmänsä rajoituksia ja hyviä käytänteitä koronakriisin ajalta (2021) varhaiskasvatuksen henkilöstöltä kerätyn sähköisen kyselyn perusteella. Digiä apuna käyttäen päiväkotien arjessa on toteutettu onnistuneesti esimerkiksi kulttuuritoimintaa; on voitu tehdä

virtuaalisia museovierailuja tai kuunnella etäkonsertteja. Tällainen tapa on koettu voivan jopa parantaa kaikkien lasten tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua eri kulttuurimuotojen toteutukseen. Myös pedagogista dokumentointia on kehitetty erilaisin sähköisin menetelmin poikkeusolojen aikana. Myös KARVI:n raportin mukaan varhaiskasvatuksen tiloihin pääsyn ollessa rajallista, on muun muassa varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja, kevätjuhlia ja vanhempainiltoja pidetty etäyhteyksien avulla. Etenkin varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen järjestämisen on koettu olevan monin paikoin helpompaa aikataulutusten suhteen etäyhteydellä, ja tapa onkin jäänyt monin paikoin käytäntöön myös poikkeusolojen jälkeen. (KARVI 2021, 14,22.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyömme toteutimme suureksi osaksi määrällisenä tutkimuksena ottaen mukaan kuitenkin elementtejä laadullisesta tutkimuksesta; esimerkkinä kyselylomakkeen avoimet vastausvaihtoehdot. Jos tutkimuksessa päädytään käyttämään useita eri metodeja, voidaan puhua triangulaatiosta. Triangulaatiota on käytetty sosiaalitieteissä jo 1970-luvulta saakka, jolloin laajasti hyväksyttiin sen tarjoama mahdollisuus parantaa havaintojen analysointia ja tulkintaa erityyppisissä tutkimuksissa sekä koettiin sen käyttö myös tehokkaaksi työkaluksi havaintojen tarkistamisessa ja vahvistamisessa (UNAIDS, 13).

Norman Denzin tunnisti vuonna 1978 neljä erilaista triangulaation muotoa. Menetelmätriangulaatiossa käytetään tutkimusaineiston hankintaan useampia menetelmiä kuten esimerkiksi kyselylomake sekä haastattelu, jolloin erilaisten metodien avulla saadaan hankittua enemmän aineistoa sekä syvennettyä näkökulmaa käsiteltävään asiaan. Menetelmätriangulaatiota voikin tästä syystä usein pitää tutkimuksen luotettavuutta lisäävänä tekijänä. Aineistotriangulaatio tarkoittaa sitä, että samassa tutkimuksessa käytetään hyväksi useita erilaisia aineistoja; tilastoja, haastatteluja tai eri tiedon antajia. Tutkijatriangulaatiossa useampi tutkija tutkii samaa ilmiötä ollen mukana koko tutkimuksen ajan tai osan siitä. Tutkijatriangulaation hyötynä on laajempi katsantokanta tutkittavaan ilmiöön, joka muodostuu tutkijoiden erilaisista lähestymistavoista ja näkökulmista, joiden kohdassa ilmiötä tulee tarkasteltua useammalta eri kantilta. Teoriatriangulaatio taas tarkoittaa useiden teoreettisten näkökulmien hyödyntämistä tutkimusaineistoa tutkittaessa. (Kananen 2017, 154–156; UNAIDS 21-24.) Yksinkertaistettuna triangulaatio siis tarkoittaa erilaisten menetelmien, useampien tutkijoiden sekä eri lähestymistapojen, aineistojen tai teoreettisten viitekehysten yhteen sovittamista tutkimuksessa. Usein erilaisten menetelmien käyttö antaa myös kattavamman aineiston lisäten siten tutkimuksen luotettavuutta sosiaalisia ilmiöitä tutkittaessa. (KvaliMOTV.)

Valintamme opinnäytetyömme aineistonkeruumenetelmäksi oli Webropol -työkälun avulla laadittu kyselylomake (Liite 2.). Tarkoituksemme oli ottaa tutkimusjoukoksi kaikki Kemin kaupungin päiväkotien työntekijät, joiden tavoittamisen uskoimme verkkokyselyn avulla onnistuvan helpoiten ja ajallisesti tehokkaimmin. Vaikka opinnäytetyössä täten onkin pääasiassa määrällinen tutkimusote, halusimme kuitenkin keskittyä myös vastausten sisältöön. Jaoimme kyselylomakkeen tutkimuskysymysten mukaan teemoittain ja laadimme lomakkeen kysymykset siten, että mukana oli myös avoimia kysymyksiä. Kyselyn tuloksia analysoimme sekä määrällisen että laadullisen tutkimusotteen tavoin eli hyödynsimme aineistotriangulaatiota.

Keräsimme varhaiskasvattajien näkemyksiä digitaidoistaan kyselytutkimuksen avulla. Aineisto kerättiin huhtikuussa 2023. Lähetimme julkisen linkin Webropol-kyselyymme sähköpostitse saatekirjeen kera kaikille Kemin kaupungin varhaiskasvatusyksiköiden johtajille ja yhteyshenkilöille 2.4.2023. Saatekirjeessä pyysimme heitä jakamaan linkin kaikille yksikön lapsiryhmissä työskenteleville työntekijöille. Lisäksi laitoimme vielä muistutusviestin kyselyyn vastaamisesta samoille henkilöille pyynnöllä jakaa linkkiä 19.4.2023. Kysely sulkeutui 23.4.2023. Koska kysely toteutettiin tällä tavoin julkista linkkiä käyttäen, emme tiedä kuinka moni varhaiskasvattaja kyselylomakkeen lopulta on käsiinsä saanut, joten kyselyn vastausprosentti jää arvoitukseksi.

Kyselylomakkeiden käyttö mielletään usein enemmän määrällisessä tutkimuksessa käytetyksi menetelmäksi, mutta sen käyttö on mahdollista myös laadullista tutkimusotetta käytettäessä. Kyselylle ominaista on, että kysymysten muoto on vakioitu, mikä tarkoittaa sitä, että kaikilta kyselyyn vastaajilta kysytään samat kysymykset samassa järjestyksessä. Kyselyyn vastaaja lukee kysymykset ja vastaa niihin ohjeistuksen mukaan. (Vilkkä 2014, 28.) Koska kyselyyn vastaajalla ei ole mahdollisuutta vastaustilanteessa kysyä henkilökohtaisesti neuvoa, on tärkeää, että kysymykset ja monivalintakysymyksissä myös vastausvaihtoehdot ovat selkeitä, jotta virhetulkintojen mahdollisuus olisi pieni. Myös yleisohjeistuksen tulisi olla mahdollisimman yksinkertaiseksi laadittu, mutta kuitenkin informatiivinen. Suuri merkitys on saatekirjeellä, jonka perusteella, kyselyn saaja todennäköisesti tekee päätöksen kyselyyn vastaamisesta.

Tutkimussuunnitelman ja kyselylomakkeen on oltava yhteydessä; kyselylomakkeen kysymykset tulee perustua tutkimussuunnitelmaan kirjattuihin kysymyksiin eli mitä tutkimuksella halutaan saada selville. Tämä tarkoittaa sitä, että malttia kannattaa käyttää kysymyksiä laadittaessa. Jokaisen kysymyksen kohdalla on hyvä miettiä, mitä juuri tällä kysymyksellä mitataan ja onko kysymys olennainen tutkimusongelman kannalta. Turhat kysymykset kannattaakin karsia pois ennen kyselyn lähettämistä, jotta vältetään turhalta informaatiolta, joka taas saattaa heikentää tutkimuksen validiteettia. Ennen kyselylomakkeen lähettämistä varsinaiselle tutkimusjoukolle, on sitä hyvä testata pienellä kriittisellä joukolla, jolla on samanlainen asiantuntemus tutkittavasta aiheesta kuin varsinaisella tutkimusjoukollakin. (Vilka. 2015, 105–108.)

Yksi tärkeä huomioon otettava asia kyselytutkimusta tehdessä on ajoitus. Kyselyn ajoitus kannattaa miettiä tarkoin, jottei vastausprosentti jää huonon ajankohdan vuoksi alhaiseksi. (Vilka 2014, 28.) Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa on aikoja, jolloin henkilöstö on normaalia kiireisempää (kuten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisen aikaan yleensä loka-marraskuussa), jolloin kyselyyn vastaaminen saattaa helpommin unohtua tai siihen paneutumiseen ei yksinkertaisesti ole aikaa. Myös yleisten loma-aikojen (joulu, hiihtoloma, syysloma) aikaan lähetetty kysely on mielestämme ajoituksen kannalta huono, ellei vastausaika ole pitkä, sillä vakituista henkilökuntaa voi olla vapaalla ja viesti ei ehkä heti tavoita toivottua vastaanottajaa. Sähköisesti lähetetyissä kyselyissä on kuitenkin suhteellisen vaivatonta lähettää myös muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta, toisin kuin postitse lähetetyissä paperilomakkeissa (Vilka 2014, 28).

Kemin varhaiskasvatuksen henkilökunnan digiosaamista on tutkittu aikaisemmin digihankkeen puitteissa Digitaituritaidot-kyselyllä alkuvuodesta 2022. Kyselyssä kartoitettiin henkilökunnan ohjelmisto-osaamista sekä niiden käyttöön liittyvän opastuksen sekä koulutuksen tarvetta. Kysely on melko tuore, mutta se keskittyy melko suppeasti tiettyyn aihepiiriin kuten henkilöstön ohjelmisto-osaamiseen ja mahdolliseen koulutustarpeeseen. Opinnäytetyössämme halusimme laajentaa näkökulmaa muun muassa media- ja teknologiakasvatukseen käyttöön arjen kasvatustyössä sekä niihin vaikutuksiin, joita poikkeusaika mahdollisesti toi

työhön varhaiskasvatuksessa. Käytimme kuitenkin tätä aikaisempaa kyselyä taustalla apuna omaa kyselyämme laatiessa. Samaan digihankkeeseen liittyen on tehty lisäksi kysely myös perheiden ja lasten median sekä tieto- ja viestintätekniologian (TVT) käyttötottumuksiin liittyen, josta saatua aineistoa oli myös mahdollista hyödyntää. Kemin digihankkeen alla tehdyt tutkimukset eivät ole julkisia raportteja, vaan laadittu ainoastaan Kemin varhaiskasvatuksen sisäiseen käyttöön. Sen sijaan koronapandemian ajalta löytyi useita valmistuneita julkisia tutkimusraportteja opinnäytetyön lähdeaineistoksi sekä avuksi kyselylomakkeen laadintaan.

6.2 Eettiset valinnat

Tutkimusta, kuten opinnäytetyötä, tehdessä on otettava huomioon tiettyjä eettisiä periaatteita. Näitä periaatteita on noudatettava prosessin joka vaiheessa; tutkimuksen suunnittelusta ja aiheeseen perehtymisestä toteuttamisvaiheen kautta aina loppuraportointiin saakka.

Tutkimuksen tekemiseen liittyvät eettiset kysymykset ovat tutkimusaiheen valinta, tutkimuksen tekeminen, asianosaisiin liittyvät kysymykset sekä tutkimuksen eri osapuolten oikeudet, vastuut ja velvollisuudet. Opinnäytetyön tekijöinä meidän tulee tunnistaa ja tiedostaa meidän velvollisuutemme sekä oikeutemme. Opinnäytetyön teossa on noudatettava huolellisuutta ja tarkkuutta kaikissa vaiheissa ja toimintatavat, kuten menetelmien valinnat on pyrittävä kuvaamaan tutkimusraportissa selkeästi ja avoimesti. Opinnäytetyössämme olemme tutustuneet ja viitanneet asianmukaisesti muihin aihetta koskeviin julkaisuihin ja tutkimuksiin.

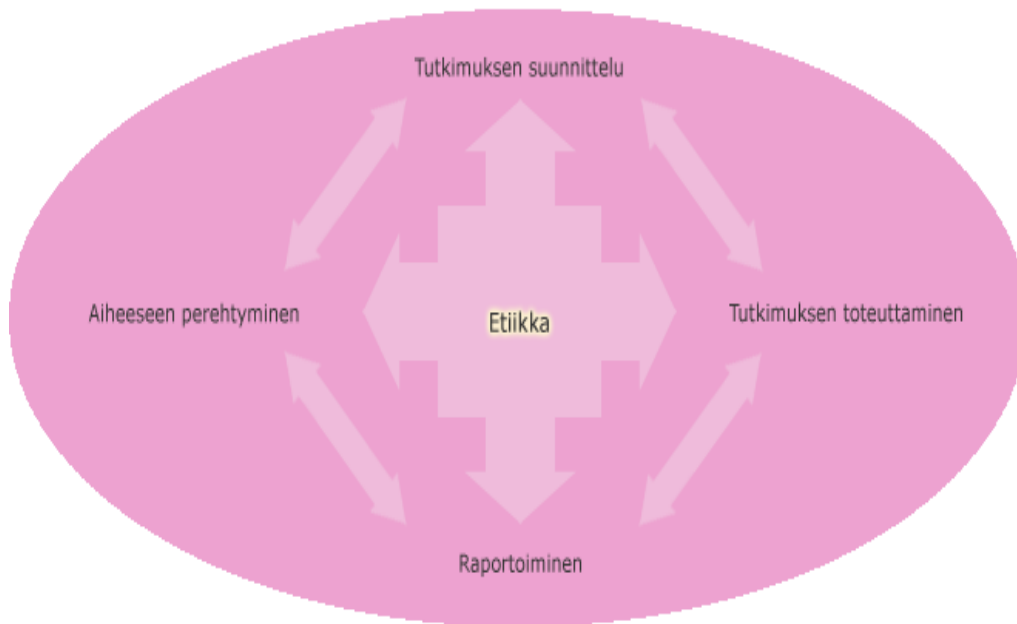
Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on laatinut yhdessä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa tutkimuseettisen ohjeistuksen (2012) hyvästä tieteellisestä käytännöstä (HTK) ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä. Ohjetta on päivitetty vuonna 2023; uudessa ohjeistuksessa korostuu hyvien tutkimuskäytäntöjen ja vastuullisen tutkimuskulttuurin edistäminen. Hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK 2023, 11). HTK ohjeistaa tutkijoita tutkimuseettisissä ratkaisuisissa tutkimuksen eri

vaiheissa. Keskeisiä ohjeita ovat rehellisyys ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa sekä niiden esittämisessä sekä avoimuus ja vastuullinen viestintä tulosten julkaisussa. Tutkijan on myös kunnioitettava muiden tutkijoiden työtä ja mainittava lähteet asianmukaisesti sekä tallentaa tutkimuksessa saatu aineisto tieteelliselle tiedolle asetettujen sääntöjen mukaisesti. Tutkijan on oltava objektiivinen ja pidättäytyttävä tilanteista, joissa kokee olevansa esteellinen.

Tärkeää on hankkia tarvittavat tutkimusluvut ja tarvittaessa teettää eettinen ennakkoarviointi sekä huolehtia tutkittavien tietosuojasta. Edellisten lisäksi hyvään käytäntöön kuuluu vielä selvittää ja sopia ennen tutkimuksen aloittamista kaikkien tutkimukseen osallistujien oikeudet, tekijyyttä koskevat periaatteet, vastuut ja velvollisuudet sekä ilmoittaa muun muassa rahoituslähteet tai muut merkitykselliset sidonnaisuudet kaikille asianosaisille ja raportoida tutkimusta julkaistaessa. (TENK 2012, 6–7.)

Opinnäytetyössämme noudatimme HTK:n tutkimuseettisiä ohjeita kaikessa toiminnassamme. Hankimme tutkimusluvan tutkimuksellemme Kemin kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Johanna Maunulta, jonka yhteydessä kirjasimme yhteistyötaholle tiedoksi opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Eettistä ennakkoarviointia emme tutkimuksellemme tarvinnet. Kyselylomakkeita lähettäessämme sähköpostitse informoimme saatekirjeessä (Liite 1.) tutkittaville tutkimuksen tarkoituksen ja osallistumisen vapaaehtoisuuden, annoimme ohjeistuksen kyselyyn vastaamiseen ja kerroimme tietosuojaan liittyvistä asioista kuten anonymiteetistä. Aineistoa käsitellessämme huolehdimme koko ajan siitä, että vastaajien anonymiteetti säilyi koko tutkimuksen ajan. Opinnäytetyössämme ei kysytty henkilötietoja, mutta tärkeää on varmistaa, ettei tuloksista pystynyt päätelemään esimerkiksi ammatin tai muun taustatiedon perusteella vastaajan henkilöllisyyttä. Tutkimusaineiston ja siihen liittyvän materiaalin, kuten muistiinpanot säilytimme suojattuna.

Opinnäytetyötä tehdessä on tiettyjä eettisiä periaatteita noudatettava prosessin joka vaiheessa (Kuvio 2.); tutkimuksen suunnittelusta ja aiheeseen perehtymisestä toteuttamisvaiheen kautta aina loppuraportointiin saakka.

Kuvio 2. Eettisiä periaatteita on noudatettava tutkimuksen kaikissa vaiheissa (Lähde: KOPPA).

Tutkimusaineistoa analysoidessa olimme tarkkoja siitä, että objektiivisuus säilyi. Meidän täytyi osata selkeästi erottaa tutkimuskysymysten kannalta olennainen tieto aineistoa käyttäessämme ja arvioida tuloksia siten, etteivät omat mielipiteemme ja kokemuksemme aiheesta päässeet vääristämään tuloksia. Käytimme hyväksemme opinnäytetyön laadinnassa myös aiempia aiheesta tehtyjä tutkimuksia, jolloin pidimme huolen siitä, että lähteet ovat valmiissa työssä asianmukaisesti merkittyjä ja aiempien tutkimusten tulokset ovat selkeästi erotettavissa oman opinnäytetyömme tuloksista.

Opinnäytetyössämme kuvaamme, miten olemme analyysia tehneet, perustelomme tekemämme valinnat ja selitämme, miksi olemme mitään tehneet. Näin lukija pystyy seuraamaan analyysia ja arvioimaan sitä, että analyysi on perusteltua, uskottavaa ja mahdollisimman luotettavaa. Vastamme sekä opinnäytetyön teoreettisen tietoperustan että käytännön osion rakentamisen vaatiman aineiston hankinnasta ja kokoamisesta. Opinnäytetyön avulla kehitämme myös omaa ammatillista osaamistamme.

6.3 Aineiston analyysi

Tutkimusaineiston analyysi sanana kuulostaa hienommalta ja monimutkaisemmalta, mitä se todellisuudessa onkaan. Analyysilla tarkoitetaan empiirisen tutkimuksen yhteydessä aivan arkisia asioita, kuten tutkimusaineiston lukemista, tekstimateriaalin järjestelyä, sisällön ja/tai rakenteiden erittelyä, jäsentämistä ja pohtimista. Analyysimenetelmät ovat tutkijan työskentelyä, valituista näkökulmista ponnistaen. (KvaliMOTV.)

Aineistoa analysoitaessa tutkijan on oltava objektiivinen. Vaikka oma pohdinta onkin tärkeää aineistoa tulkitessa, on analysoitaessa pidettävä lähtökohtana sitä, että myös muiden tutkijoiden tulokset voisivat olla samansuuntaisia samaa aineistoa analysoitaessa. Toiseksi tutkijan on oltava systemaattinen. Kun aineistoa karsitaan, tulee sisällön poissulkemisen tai sisällyttämisen tutkimukseen olla johdonmukaista sovittujen tutkimuskysymyksiin liittyvien sääntöjen mukaisesti. Eli tutkimukseen ei voi lisätä pelkästään aineistoa, joka tukee tutkijan omia ennakkoolettamuksia tai ovat hänen oman käsityksensä mukaisia tutkittavasta aiheesta. Kolmanneksi analyysia tehdessä on tulosten yleistettävyyttä; tutkijan saamia tuloksia on voitava soveltaa muihin vastaaviin tutkimuksiin. (Devi Prasad, 3.)

Tapaan millä analyysia tehdään, vaikuttaa tietenkin tutkimusongelma eli millaisiin kysymyksiin halutaan vastauksia sekä se, millä tavoin aineistoa on kerätty. Määrällisissä tutkimuksissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä suuremman vastaajamäärän vuoksi, kuten tilastollisesti kuvaavaa analyysia. Määrällinen ja laadullinen analyysi eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois, vaan niitä on mahdollista käyttää myös saman tutkimuksen aineistoa analysoidessa, jolloin puhutaan aineistotriangulaatiosta.

Opinnäytetyömme kyselylomakkeella kysyimme varhaiskasvatuksen työntekijöiltä tutkimusongelmiin liittyviä monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Käytimme kyselylomakkeen jakamiseen julkista linkkiä, jota pyysimme varhaiskasvatustyöntekijöiden johtajien ja yhteyshenkilöiden jakavan kaikille alaisilleen. Meillä ei ole tarkkaa tietoa Kemin varhaiskasvatuksen henkilöstön todellisesta

lukumäärästä tai siitä, onko kyselylinkki tavoittanut jokaista työntekijää, joten kyselyn vastausprosenttia emme pysty määrittelemään. Otoksen edellyttämme edustavan perusjoukkoa. Tutkimuksen perusjoukon muodostavat Kemlin kaupungin varhaiskasvattajat. Tutkimukseen osallistui 31 varhaiskasvatuksen työntekijää. Kyselylomake oli avoin kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville ammattinimikkeestä riippumatta. Vastaajista 14 työskentelee varhaiskasvatuksen opettajana, 6 varhaiskasvatuksen sosionomina ja 10 varhaiskasvatuksen hoitajana. Yksi vastaajista edusti jotain muuta ammattiryhmää.

Riittävän edustavalla otoksella on mahdollista saada tarkkoja tuloksia tutkittavasta ilmiöstä ja voida tehdä johtopäätöksiä. Analyysitapojen valintaamme vaikutti tutkimusongelman, teoreettisen viitekehyksen ja käytettävän aineiston sopuisuus, emme siis voineet valita analyysimenetelmää sattumanvaraisesti. Määrällisen tutkimusotteen mukaisesti mittauksen tuloksena saatua aineistoa eli monivalintakysymysten vastauksia käsitelimme tilastollisin menetelmin. (Kananen 2008, 10–13.) Eli raportoimme vastaukset numeerisina määrinä joko prosentteina tai tarkkoina vastaajamäärien lukuina. Monivalintakysymysten vastauksia esitimme raportissamme osin myös taulukkoina sekä kaavioina. Havaintoaineiston soveltuvuus määrälliseen, numeeriseen mittaamiseen tuli ottaa huomioon jo tutkimusta suunniteltaessa (Hirsjärvi ym. 2009, 140).

Kyselylomakkeen avointen kysymysten vastausten kohdalla käytimme analyysimenetelmänä sen sijaan teemoittelua, joka on laadullisen sisällönanalyysin perusmenetelmä. Teemoittelussa pyritään hahmottamaan tutkimusaineistosta keskeisiä teemoja eli aineistossa muodossa tai toisessa toistuvia aiheita. Menetelmänä teemoittelu etenee siten, että ensin etsitään ja muodostetaan sekä tarvittaessa ryhmitellään keskeiset teemat. Sen jälkeen on vuoro siirtyä teemojen yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. (KOPPA; Juhila.) Teemoittelussa käytetään usein raportoinnin yhteydessä sitaatteja tutkittavasta aineistosta, joiden tarkoitus on saada lukija paremmin havainnollistamaan teemoittelun perusteita (Juhila). Käytimme kyselylomakkeemme avoimien kysymysten vastausten raportoinnissa kuhunkin aiheeseen sopivia sitaatteja vastaajien vastauksista teemoittelun luonteen mukaisesti.

7 KYSELYN TULOKSET

7.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyymme vastasi 31 Kemin varhaiskasvatuksen työntekijää, joista 14 työskenteli varhaiskasvatuksen opettajana, 10 varhaiskasvatuksen hoitajana sekä 6 varhaiskasvatuksen sosionomina. Yksi vastaajista edusti jotain muuta ammattiryhmää. Vastaajista lähes 60 prosenttia (18) työskenteli pääasiassa pienten alle 3-vuotiaiden lasten ryhmissä; 12 vastaajaa puolestaan työskenteli yli 3-vuotiaiden ryhmissä. Yhden vastaajan työnkuva oli pääasiassa muu kuin työskentely lapsiryhmissä.

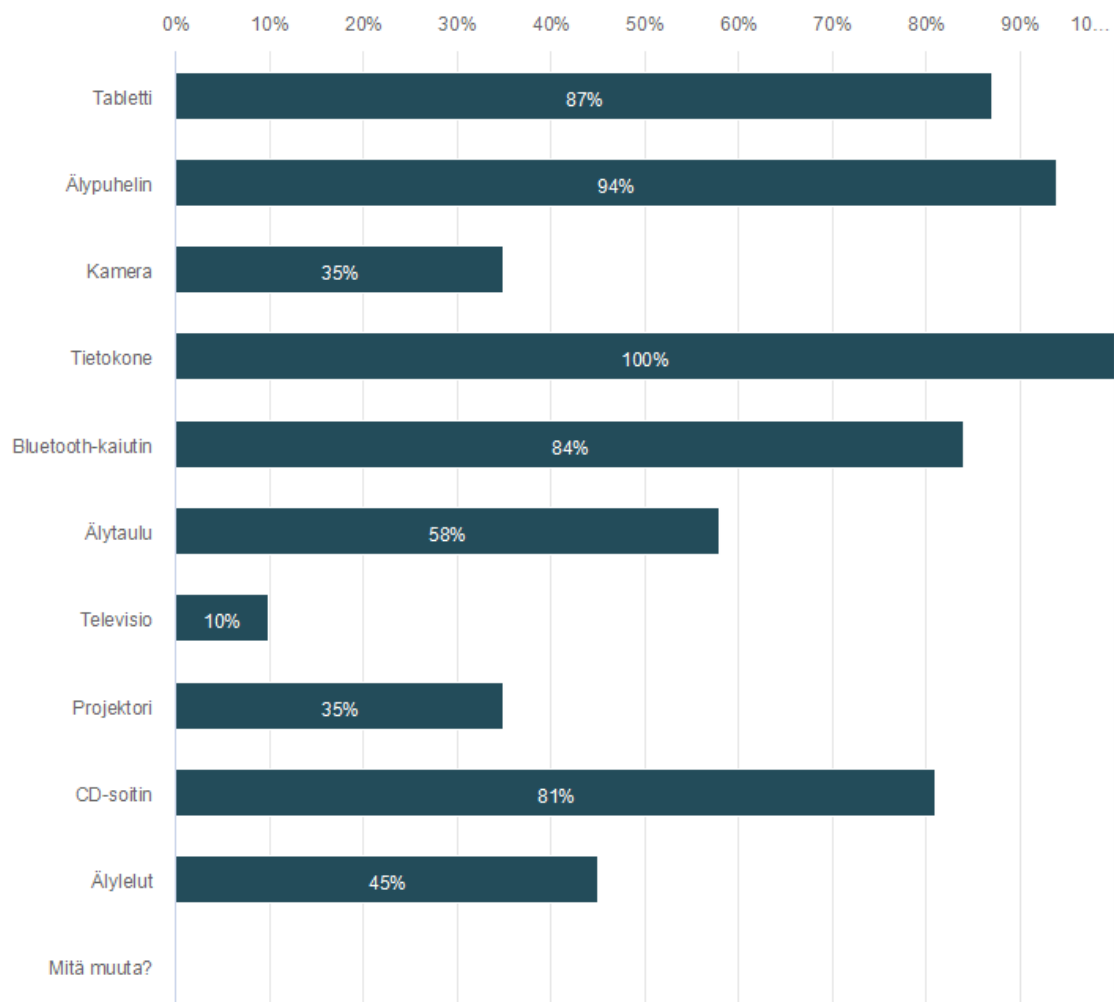
Eniten vastaajia sijoittui ikäryhmään 50–59 vuotta, mutta vastaajia löytyi melko tasaisesti myös muista ikäryhmistä. Vähiten vastauksia saimme nuorilta alle 30-vuotiailta työntekijöiltä. (Taulukko 1.) Tuskin voimme vetää tästä johtopäätöstä, että tämän ikäryhmän edustajia työskentelisi tällä hetkellä vähiten Kemin varhaiskasvatuksessa, mutta voi tämä olla mahdollista, sillä usein nuorena työelämä ei vielä ole välttämättä yhtä vakiintunutta kuin myöhemmällä iällä esimerkiksi opiskeluiden vuoksi. Vastaajien ikäjakauman painottuminen hieman iäkkäämpien työntekijöiden suuntaan on kyselyn kannalta mielenkiintoista, koska usein olettaen puhutaan siitä, kuinka nuoret ”diginatiivit” hyödyntävät teknologiaa ja mediaa työssään, kun taas vanhemmat työntekijät ovat niitä, joiden oletetaan olevan digikehittymistä vastaan.

Taulukko 1. Vastaajien ikäjakauma.

	n	Prosentti
Alle 29 vuotta	2	6,4 %
30–39 vuotta	7	22,6 %
40–49 vuotta	7	22,6 %
50–59 vuotta	12	38,7 %
Yli 60 vuotta	3	9,7 %

7.2 Median ja teknologialaitteiden hyödyntäminen kasvatustyössä

Kaikki kyselyyn vastaajat hyödynsivät työssään tietokonetta. Älypuhelinta, tabletteja, bluetooth-kaiutinta ja cd-soitinta käytti myös suurin osa (yli 80 %) vastaajista. Muita teknologialaitteita vastaajat käyttivät vähemmän, mikä saattaa johtua myös siitä, ettei kyseisiä laitteita välttämättä löydy kaikista varhaiskasvatuyksiköistä. (Kuvio 3.) Vastaajista kaksi kolmasosaa (21) käytti teknologialaitteita työssään päivittäin, yksi kolmasosa (10) vähintään viikoittain. Kukaan vastaajista ei vastannut käyttävänsä teknologiaa harvemmin kuin viikoittain, mikä vahvistaa sitä näkökulmaa, että digiloikka on ulottunut myös varhaiskasvatukseen ja teknologia on osa kasvatusarkea.

Kuvio 3. Mitä teknologialaitteita vastaajat käyttävät työssään.

Digitaalisesta mediasta eniten hyödynnettiin Yle-areenaa ja TV-kanavien palveluita (87 %), Youtubea (84 %) sekä erilaisia hakupalveluita (74 %). Muutamat vastaajista käyttivät lisäksi sosiaalista mediaa, Pinterestiä, äänikirjoja, kieleen liittyviä ilmaisupalveluja sekä Google mapsia hyväkseen. Hieman yli puolet vastaajista (16) käyttivät digitaalista mediaa työssään päivittäin, yhtä harvemmin käyttävää vastaajaa lukuunottamatta loput vastaajista vähintään viikoittain.

Kemin digihankkeesta koettiin olleen hyötyä etenkin ammattiosaamisen kannalta; 52 % vastaajista oli sitä mieltä, että hankkeesta oli hyötyä media- ja teknologia-kasvatuksen osaamisessa. Vastaavasti 29 % oli eri mieltä hyödyistä ja 19 % vastaajista ei osannut sanoa, onko digihankkeesta ollut hyötyä ammattiosaamiselle. Kysymykseen siitä, lisäisikö digihanke median ja teknologian käyttöä kasvatus-työssä vastaajien vastaukset jakaantuivat enemmän. Kyselyyn vastanneista 42 % oli sitä mieltä, että käyttö on lisääntynyt hankkeen myötä. 32 % vastaajista taas oli sitä mieltä, ettei hankkeella ole ollut vaikutusta median ja teknologian käyttöä lisäävästi. Loput 26 % vastaajista valitsi vaihtoehdon en osaa sanoa.

Tapoja, joilla varhaiskasvatuksen työntekijät toteuttavat media- ja teknologiakasvatusta työssään kartoitettiin avoimella kysymyksellä, johon vastasi 21 vastaajaa. Kyselyssämme avoimiin kysymyksiin vastaaminen oli määritetty vapaaehtoiseksi toisin kuin monivalintakysymyksiin. Vastauksista päätellen digihetket ovat läsnä arjen eri tilanteissa monin tavoin, kuten eräs vastaajista kirjoitti:

Musiikki-, liikuntatuokioilla hyödynnämme digitaalista mediaa ja motivoimme lapsia esim. tabletin avulla (mouse timer) siivoamaan leikit, pukemaan.

Vastauksista nousikin yhtenä teemana esiin median ja teknologialaitteiden hyödyntäminen osana muuta toimintaa. Tabletin ajastin sovellusta käytettiin apuna siirtymätilanteissa ja lepohetkillä kuunneltiin siltä satuja. Musiikki ja liikuntahetkillä hyödynnettiin musiikin kuunteluun esimerkiksi cd-soitinta tai älypuhelinta yhdistettynä bluetooth-kaiuttimeen. Teknologialaitteita hyödynnettiin kaiken kaikkiaan luovasti vastausten perusteella, kuten erään vastaajan kädentaitotyön esimerkki osoittaa:

Lapset muovailee dinosauruksia, joista ottaneet tabletilla kuvia ja tulostinta sekä laminoointikonetta käyttäen tehneet taulun.

Toisena teemana vastauksista nousi esiin median ja teknologian käyttö opettamiseen ja oppimiseen. Älytaulua ja tietokonetta käytettiin aamu- ja päiväpiireillä digihetkiin, älyleluilla kuten Beebot-robotilla opeteltiin ohjelmointia sekä tabletilla pelattiin lasten kanssa ikätasolle sopivia oppimispelejä ja katsottiin erilaisia opettavaisia ohjelmia, kuten yhden vastaajan sanoin:

Katselemme erilaisia opettavaisia ohjelmia esim. muotojen, värien opettelua.

Kolmantena teemana media- ja teknologiakasvatus yhdistettiin tutkimiseen. Internetistä etsittiin lasten kanssa tietoa lasten mieltä askarruttavista asioista. Tabletilta saatettiin myös kuunnella esimerkiksi miltä erilaiset äänet kuulostavat. Tietokoneen ja tabletin avulla etsittiin verkosta myös uusia ideoita esimerkiksi askarteluun tai toimintaan erityislasten kanssa.

7.3 Turvallinen mediakasvatus ja tietoturva

Eri sovellusten ikäraajat olivat vastaajille tuttuja; ainoastaan kaksi vastaajaa ei osannut sanoa tunteeiko ikärajoja. Myös yli puolet vastaajista (17) tunsivat sovelluksia, joilla lasten median käyttöä voi hallita. Seitsemälle vastaajalle nämä sovellukset eivät olleet tuttuja ja vastaavasti seitsemän vastaajaa ei osannut sanoa tunteeiko lasten median käyttöä hallitsevia sovelluksia.

Yhteistyö ja avoin keskustelu vanhempien kanssa on tärkeä osa työtä varhaiskasvatuksessa. Myös keskustelu lapsen turvallisesta mediakasvatuksesta kuuluu osana tähän yhteistyöhön. Vastaajista 58,1 % oli käynyt tätä keskustelua osana vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Vastaajista 41,9 % taas ei ollut keskustellut vanhempien kanssa lasten turvallisesta median käytöstä. Tämä saattaa osittain selittyä myös eri ammattiryhmien työnkuvien eroilla; usein tämän-tyyppiset kasvatuskeskustelut käydään esimerkiksi lapsen vasukeskusteluiden yhteydessä, joita varhaiskasvatuksen hoitajat eivät yleensä pidä.

Tietosuojaan liittyvät asiat ovat Kemin varhaiskasvatuksen työntekijöillä omasta mielestään hyvin hallussa (Taulukko 2.). Tietosuoja-asiat ovatkin olleet paljon pinnalla viime vuosina varhaiskasvatuksessa, kun on käyty yleistä keskustelua esimerkiksi eri sovellusten turvallisesta käytöstä. Myös lasten ja lasten tuotosten kuvaamiseen ja tunnistamista helpottavien tietojen julkaisuun on kiinnitetty paljon huomiota. Varhaiskasvatuksen työntekijöitä on myös koulutettu tietosuoja-asi-
oissa.

Taulukko 2. Vastaajien kokemuksia osaamisestaan työhön liittyvissä tietosuoja-
asioissa.

	n	Prosentti
Kyllä	28	90,3 %
Ei	2	6,5 %
En osaa sanoa	1	3,2 %

Kemin digihankkeen koettiin olleen hyödyllinen tuomalla lisää tietoa turvallisesta mediakasvatuksesta 55 % vastaajan mielestä. Vastaajista 26 % ei osannut sanoa onko digihanke lisännyt tietoisuutta turvallisesta mediakasvatuksesta. 19 % vastaajista oli sitä mieltä, ettei digihankkeella ollut vaikutusta tietoisuutta lisäävänä tekijänä.

Esimerkkejä siitä, millä tavoin varhaiskasvatuksen työntekijät tukevat turvallista ja laadukasta media- ja teknologiakasvatusta työssään lapsiryhmässä, pyysimme avoimella kysymyksellä. Kysymykseen vastasi 19 varhaiskasvatuksen ammatti-
laista. Lähes kaikki kysymykseen vastanneet tukivat mielestään turvallista media- ja teknologiakasvatusta tarkistamalla etukäteen omalle ryhmälleen soveltuvan materiaalin ikärajojen osalta sekä tutustumalla itse materiaalin sisältöön. Tähän liittyen on myös tärkeää informoida lapsia siitä, miksi jotkin aineistot taas eivät ole soveltuvia heille. Eräs vastaajista kiteyttikin vastauksessaan asian hyvin:

Valitsen ikätasolle sopivia tehtäviä, ohjelmia, musiikkia ym. Lapsille kerron mikä on sopivaa tekemistä heidän ikätasolleen ja selitän miksi jokin sovellus ei ole heille sovelias.

Teknologialaitteiden käyttö vain aikuisen ohjauksessa ja valvonnassa toistui

useissa vastauksissa. Tähän tapaan, jolla turvallista media- ja teknologiakasvatusta tuetaan aikuisen auktoriteetin avulla, kuuluu myös vastauksissa niin ikään muutaman kerran toistunut ruutuajan rajoitus.

Kolmantena asiana vastauksista nousi esiin yhteistyö vanhempien kanssa. Vanhempia informoidaan sekä heidän toiveitaan kuunnellaan lasten median ja teknologialaitteiden käyttöä koskevissa asioissa.

Tarkistan soveltuvuuden ryhmällemme ja koko ryhmälle siltä osin, kun on vanhemmat antaneet rajoitteita esimerkiksi uskonnon, etnisen taustan tms. takia.

7.4 Poikkeusajan vaikutus media- ja teknologiakasvatukseen

Covid-19 pandemian vaikutuksesta lähikontakteja rajoitettiin ja esimerkiksi vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyötahojen kanssa toimiminen siirtyi pitkälti digivälitteiseksi. Pandemia-ajan vaikutuksista tehtyjen valtakunnallisten tutkimusten valossa suuressa osassa maan varhaiskasvatusta tietoteknologian hallinta ja osaaminen sekä erilaisten sovellusten sekä ohjelmien tuntemus vaikutti suuressa osin toimintaan varhaiskasvatuksessa pandemian aikana. Vaikka se, kuinka pitkälle digitalisointia vietiin esimerkiksi etävarhaiskasvatuksen muodossa, vaihteli paljon kunnittain, yksiköittäin tai jopa eri työntekijöiden toimesta, välittyi tutkimuksista yleisesti ottaen kuitenkin teknologian osaamisen ja täten digikoulutuksen tarve sekä teknologian käytön lisääntyminen työssä. Siihen, vaikuttiko pandemia-aika varsinaiseen arjen media- ja teknologiakasvatustyön määrään lapsiryhmässä, eivät valtakunnalliset tutkimukset antaneet suoraa vastausta.

Kyselyyn vastanneista Kemin varhaiskasvatuksen työntekijöistä hieman yli puolet (16) oli sitä mieltä, ettei pandemialla ollut vaikutusta. Sen sijaan 11 vastaajaa oli sitä mieltä, että pandemia on lisännyt media- ja teknologiakasvatuksen määrää työssä. Neljä vastaajaa ei osannut sanoa onko pandemia-ajalla ollut vaikutusta. Kysymykseen siitä, onko vastaajan suhtautuminen muuttunut myönteisemmäksi media- ja teknologiakasvatusta kohtaan pandemian vaikutuksesta, jakautuivat vastaukset juuri samalla tavoin kuin määrää koskevassa kysymyksessä. Vas-

tausten hajonta näihin kahteen kysymykseen voisi jälleen olla hieman kytköksissä siihen, mitä ammattiryhmää vastaaja edustaa. Usein tietotekniikan hallinta jää paljon varhaiskasvatuksen opettajien varaan, koska heidän vastuullaan on yleensä esimerkiksi toiminnan suunnittelu ja etäpalavereiden toteuttaminen suunnitteluaikeihin varatulla ajalla.

Kysymykseen ovatko jotkin asiat (esimerkiksi kulttuurivierailut) muuttuneet digitaalisiksi Covid-19 pandemian vaikutuksesta, vastasi yli puolet vastaajista kuitenkin myöntävästi (Taulukko 3.). Reilu kolmannes (13) vastaajista oli myös sitä mieltä, että pandemia-aikana luotiin toimintatapoja, jotka ovat jääneet käyttöön myös pandemia-aikaisten rajoitustoimien jälkeen (Taulukko 4.).

Taulukko 3. Vastaajien kokemuksia pandemia ajan vaikutuksista työssä tapahtuneisiin digitaalisiin muutoksiin.

	n	Prosentti
Kyllä	16	51,6 %
Ei	7	22,6 %
En osaa sanoa	8	25,8 %

Taulukko 4. Vastaajien kokemuksia pandemian aikaisista uusista toimintatavoista, jotka ovat jääneet käyttöön rajoitusten jälkeen.

	n	Prosentti
Kyllä	13	41,9 %
Ei	8	25,8 %
En osaa sanoa	10	32,3 %

Covid-19 pandemian vaikutuksista varhaiskasvatukseen liittyvään osioon kyselyssämme kuului myös avoin kysymys, jossa pyydettiin kertomaan, mitkä asiat ovat muuttuneet digitaalisiksi sekä millaisia toimintatapoja on jäänyt käyttöön myös pandemian jälkeen. Kysymykseen vastasi 16 varhaiskasvatuksen ammattilaista. Suurin osa vastaajista (14) oli sitä mieltä, että pandemian vuoksi kokouk-

set ja palaverit muutettiin käytäväksi etäyhteydellä. Myös vasukeskustelut pidettiin etänä joko puhelimitse tai esimerkiksi tietokoneella Teams-sovelluksen avulla. Noin puolet vastaajista oli lisäksi sitä mieltä, että etäpalaverit ovat jääneet ainakin osittain yleiseksi käytännöksi myös pandemian jälkeen. Toinen asia, johon pandemia vaikutti, oli koulutusten järjestäminen, joka siirtyi myös verkkovälitteiseksi. Paikkaan (ja joskus aikaankin) sitoutumaton kouluttautuminen etäyhteydellä sekä etänä järjestettävät kokoukset ovat varmasti myös toisaalta helpottaneet varhaiskasvattajien kiireistä arkea, mikä voikin olla syynä siihen, että

hyvin pitkälle palaverit sekä koulutukset ovat jääneet etätoiminnoiksi, kuten eräs vastaajista kiteytti.

Pandemia vaikutti myös osan vastaajista mielestä vanhempien informointiin lisäävästi. Koska lähikontakteja oli rajoitettu, käytettiin vanhempien kanssa viestimiseen puheluita tai WhatsApp-sovellusta. Viestintä näin voi olla paljon informatiivisempaa kuin kuulumisten vaihdot lasta tuodessa tai hakiessa, jolloin keskusteluita värittää yleensä kiire. Myös dokumentointiin kiinnitettiin pandemian vaikutuksesta enemmän huomiota; lasten töitä, arjen toimintaa ja esityksiä kuvattiin vanhemmille välitettäväksi esimerkiksi juuri WhatsApp-sovelluksen kautta. Eräs vastaajista kertoikin:

Vasukeskusteluita käyn joskus vieläkin etänä. Käytämme enemmän informointiin sekä esim. lasten videoiden lähettämiseen whatsappia. Huomaa selvästi videoinnin ja kuvaamisen lisääntyneen.

Vastauksista erottui lisäksi myös yhtenä teemana erilaisten kulttuuriesitysten (esim. teatteri) katsominen internetin välityksellä, joita katsottiin paikoin edelleen.

Paljon erilaisista esityksistä on vieläkin mahdollisuus katsoa netin välityksellä.

Avoimeen kysymykseen siitä, miten työntekijät olivat kokeneet poikkeusolojen ja rajoitustoimien vaikuttaneen perheiden ja päiväkodin väliseen vuorovaikutukseen, vastasi 10 vastaajaa. Vastauksista erottui kaksi erilaista näkökulmaa sekä lisäksi kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, ettei pandemialla ollut ollut vaikutusta vuorovaikutukseen. Ensinnäkin keskustelujen ja palvelujen siirtymisen etätoiminnoiksi koettiin helpottaneen ja monipuolistaneen yhteistyötä. Joskin kääntöpuolelta yhteydenpito joidenkin perheiden kanssa saattoi myös vähentyä etäyhteyksien vuoksi.

Toinen asia, minkä koettiin vaikuttaneen vuorovaikutukseen perheiden ja päiväkodin välillä, oli perheiden erilainen suhtautuminen rajoitustoimiin. Osa vanhemmista oli kokenut esimerkiksi turvavälien pitämisen eteisessä hankalaksi ja suhtautunut hygieniavaatimukseen nuivasti, joskin toisaalta käsien pesujen kautta hygienian koettiin parantuneen. Useammassa vastauksessa välittyi vanhempien turhautuminen tiukkoihin terveys sääntöihin, erään vastaajan sanoin:

Vanhemmat ovat kritisoineet, kun päiväkodista on pyydetty hakemaan lapsi kotiin lapsen pienestäkin flunssasta. Myös käsien pesun tärkeyttä osa vanhemmista on väheksynyt. Turvavälien pitäminen eteisessä oli välillä hankalaa ja työntekijät joutuivat muistuttamaan asiasta vanhempia.

8 POHDINTA

Työssämme varhaiskasvatuksessa olemme huomanneet eritasoiset digitaidot varhaiskasvattajilla. Tämä johtuu monestakin seikasta. Ensimmäisenä tulee mieleemme se, että välineet ovat vanhentuneet, vanhanaikaisia tai niitä ei ole tarpeeksi. Toisena näemme varhaiskasvattajien eri koulutustasot ja niiden erot. Myös se näkyy, ettei esimerkiksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja käytä mitään digitaalisia laitteita, vaan niitä käyttää varhaiskasvatuksen opettajat sekä sosionomit. Opettajien on niin sanotusti pakko osata käyttää tiettyjä digitaalisia välineitä sekä sovelluksia työnsä vuoksi. Varhaiskasvatuksen opettajan on esimerkiksi tehtävä varhaiskasvatussuunnitelmia ja näin osattava tekniikkaa. Jotkut varhaiskasvattajat eivät halua käyttää mitään digitaalista, koska kokevat sen hankalaksi sekä monimutkaiseksi. Olemme heitä yrittäneet kannustaa käyttämään ja näyttäneetkin heille, miten yksinkertaisia ja hyödyllisiä digitaidot ovat.

Työssämme olemme törmänneet siihen, että varhaiskasvattajat kaipaavat lisää konkreettisia neuvoja ja vinkkejä digitalisaation käyttöön, niin kuin kaipaamme itsekin varhaiskasvattajina. Usein kuulee puhuttavan, että kyllä digitalisaatio on tervetullutta ja sitä haluttaisiin käyttää, mutta taidot eivät vain riitä. Tulkitsemme sen niin, että koulutuksia toivotaan lisää, ja ne koetaan tärkeiksi keinoiksi digitaalisten taitojen kartoittamiseen sekä ylläpitämiseen. Tärkeänä pidämme, että jokaisella varhaiskasvattajalla olisi digitaaliset perustaidot ja niitä ylläpidettäisiin eri keinoin varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvattajina kaipaamme enemmän koulutusta ja konkreettisia neuvoja ja vinkkejä digitalisaation lisäämiseksi. Mediataitoja tulisi opettaa enemmän ja korostaa niiden tärkeyttä, muun muassa ikäryhmien ja turvallisuuden osalta. Lähinnä toivomme, että koko varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olisi ainakin perustaidot digitalisaatiosta hallussa, ja että niitä hyödynnettäisiin arjessa. Haluamme tietysti itsekin oppia uusia tapoja ja tekniikoita.

Digitalisaatiota sekä media- ja teknologiakasvatusta varhaiskasvatuksessa on tutkittu vielä melko vähän. Digitaalinen ympäristö on edelleen verrattain nuori ympäristö ja digitaalisten laitteiden käyttämisen uskotaan lisääntyvän arjessa ja sen vuoksi ei nykyinen tutkimustieto vielä riitä laajojen johtopäätösten tekemiseksi

varhaiskasvatuksessa. Mielestämme perheille kohdistettu kysely, jossa on otettu huomioon myös poikkeusolojen vaikutukset, olisi hyvä jatkotutkimusaihe jollekin opiskelijalle. Me päädyimme jättämään perheiden näkökulman tutkimuksemme ulkopuolelle.

8.1 Johtopäätökset tutkimuksen tuloksista

Pienen vastaajamäärän vuoksi kyselytutkimuksestamme ei voi vetää kovin suoria koko Kemlin varhaiskasvatusta koskevia johtopäätöksiä. Myös kyselyyn vastanneiden oma asenne media- ja teknologiakasvatukseen on voinut vaikuttaa tuloksiin; kyselyyn on saattanut vastata keskivertoa digimyönteisempiä varhaiskasvattajia, koska tutkimuksen aihe on ollut kiinnostava. Kuitenkin koemme, että kyselystämme nousee esiin asioita, jotka varmasti antavat hyödyllistä tietoa Kemlin varhaiskasvatuksen media- ja teknologiakasvatuksen tämänhetkisestä tilasta.

Digitaaliset laitteet ovat tulosten mukaan ahkerassa käytössä Kemlin päiväkotien arjessa. Kaikki vastaajat ammattinimikkeestä riippumatta käyttävät digilaitteita työssään vähintään viikoittain; suurin osa joka päivä. Eniten käytettyjä laitteita ovat tietokone, älypuhelin, tabletti, bluetooth-kaiutin sekä cd-soitin, joita hyödynnetään osana muuta toimintaa esimerkiksi kuuntelemalla musiikkia tai satuja lepopohkeilla tai käyttämällä tabletin sovelluksia apuna siirtymätilanteissa. Älylaitteita käytetään myös tutkimiseen sekä opettamiseen; internetistä etsitään lapsia kiinnostavaa tietoa ja laitteilla katsellaan opettavaisia ohjelmia tai pelataan oppimispelejä. Yle-areena ja TV-kanavien palvelut, Youtube sekä erilaiset hakupalvelut ovat eniten käytettyjä sovelluksia varhaiskasvattajien mukaan. Näiden käyttö onkin verrattain vaivatonta, koska ne ovat yleensä valmiiksi laitteisiin asennettuina ja tarjoavat monipuolisesti sisältöä.

Varhaiskasvattajat ovat hyvin perillä mediaan ja teknologiaan liittyvistä turvallisuusasioista. Tietosuojakysymykset ovat tuttuja lähes kaikille ja lasten median käyttöön liittyvistä turvatekijöistä kuten ikärajoista huolehditaan hyvin. Varhais-

kasvattajat esimerkiksi tutustuvat itse digitaaliseen sisältöön ennen sen luovuttamista ryhmän käyttöön. Digilaitteita käytetään yhdessä aikuisen kanssa ja lapsen ruutuaikaa rajoitetaan tarpeen mukaan. Yli puolet vastaajista on keskustellut turvallisuusasioista myös vanhempien kanssa. Tämä on tärkeää, jotta lapsella on yhtenäiset käytännöt, säännöt ja rajat sekä ylipäänsä aikuisen tuki turvalliseen kasvuun digimaailmassa oli hän sitten kotona tai päiväkodissa. Kemin päättyneen digihankkeen koetaan hyödyttäneen varhaiskasvattajia lisäämällä ammatitiosaamista aiheesta ja tuomalla lisää tietoa turvallisesta mediakasvatuksesta enemmän kuin varsinaisesti lisänneen media- ja teknologiakasvatuksen määrää päivittäisessä työssä.

Covid-19 pandemian vaikutuksista Kemin varhaiskasvatuksen digitalisaatioon koskevien kysymyksiä vastauksissa oli melko paljon hajontaa; osan mielestä poikkeusajoilla on ollut merkitystä median ja teknologian käyttöä työssä lisäävästi, osan ei niinkään. Tämä hajonta saattaa selittyä ainakin osittain ammattiryhmien työnkuvien erolla. Kuitenkin pandemia-aika on tuonut uusia käytäntöjä myös Kemin varhaiskasvatukseen, joista vahvimpana esiin nousee palaverien ja koulutusten järjestäminen etäyhteydellä poikkeusaikoina sekä suurelta osin myös pandemian jälkeen. Maininnan arvoisena voi pitää myös lisääntyneitä toiminnan kuvaamista ja videointia, erilaisten kulttuuriesitysten katsomista verkon välityksellä sekä vanhempien kanssa käytävän vuorovaikutuksen siirtymisen enenevässä määrin WhatsApp-sovelluksen välitteiseksi. Nämäkin tavat ovat sellaisia, joiden voi ajatella jäävän käyttöön pysyvästi niiden arkea helpottavan ja näkyväksi tekevän luonteensa vuoksi.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus (reliabiliteetti ja validiteetti)

Reliabiliteetti tarkoittaa saatujen tulosten pysyvyyttä. Jos tutkimus toistettaisiin, tulisi tulosten olla samanlaiset. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin pitäviä vain omalla pätevyysalueellaan. Liikaa ei saa yleistää, koska yhden tutkimuksen tulokset eivät aina päde, kun aika ja yhteiskunta muuttuvat. (Heikkilä 2008, 30.) Stabiiliteetilla mitataan mittarin pysyvyyttä ajassa, sillä mitattava ilmiö voi muuttua

ajan mukana, vaikka mittari olisikin validi ja omaisi korkean reliabiliteetin. Reliabiliteetti voidaan todeta monella tavalla. Kvantitatiivisissa tutkimuksissa on kehitelty erilaisia tilastollisia menettelytapoja, joiden avulla voidaan arvioida mittareiden luotettavuutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 231.)

Media- ja teknologiakasvatus on varhaiskasvatuksessa suhteellisen tuore asia, jonka pedagogista merkitystä esimerkiksi eriarvoisuuden poistamisessa sekä tietoisuuden lisäämisessä aletaan vasta hiljalleen ymmärtää. Uusiin varhaiskasvatuksen perusteisiin (2022) tehty lisäys media- ja teknologiakasvatuksesta velvoittaa varhaiskasvatuksen toimijat käyttämään sitä arjen toiminnassaan. Tästä syystä uskomme, että digitalisaation kehittyminen varhaiskasvatuksessa jatkuu edelleen eikä siten tämänhetkisen kyselyn tulokset olisi samanlaisia enää myöhemmin. Näin ajatellen ei opinnäytetyömme reliabiliteetti ole kovin korkea.

Tutkimuksen arviointiin liittyy myös käsite validiteetti (pätevyys). Validiteetti tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta mitä tutkija kuvittelee tutkivansa. Kysymyslomakkeiden kysymyksiin vastanneet ovat saattaneet ymmärtää monet kysymykset aivan toisella tavalla mitä tutkija on ajatellut. Tutkijan pitää siis muuttaa omaa ajattelumalliaan, jotta tulokset voidaan pitää toisina ja pätevinä. Niin määrällisessä kuin laadullisessa tutkimuksessa voidaan validiutta tarkentaa käyttämällä tutkimuksessa useita menetelmiä. Yhteiskäytöstä käytetään nimitystä triangulaatio, joka toteutuikin tutkimuksessamme. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 231–233.)

Ennen kyselyn julkista levittämistä testasimme kyselyä läheisillämme teknisen toimivuuden ja ymmärrettävyyden kannalta sekä muokkasimme kyselyä vielä opettajien ehdotusten mukaan. Koemme, että Webropol toimi hyvin opinnäytetyömme kyselyn alustana. Webropol-kysely oli selkeä, ja sitä oli helppo rakentaa sekä muokata saadun palautteen pohjalta. Kyselyn lopuksi kysyimme vastaajien mielipiteitä kyselystämme vapaalla sanalla. Seitsemän kahdeksasta vastaajasta oli myös sitä mieltä, että kyselymme oli selkeä. Tämä mielestämme on osoitus siitä, että kysymykset ovat olleet ymmärrettäviä ja helposti tulkittavia.

LÄHTEET

Gillberg, S. & Ruokonen, I. 2022. Varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia koronapandemian aiheuttamista muutoksista työssä keväällä 2020. Julkaisussa Kasvatus & Aika 16 (1) 2022, 42–66.

Devi Prasad, B. Content Analysis. A method of Social Science Research.

Heikkinen, H. 2022. Mitä digitalisaatio tarkoittaa? Talentree. Viitattu 6.5.2022.
<https://talentree.fi/softa/digitalisaation-pikakurssi/>

Hietaranta, V. 2017. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävä varhaiskasvatus. VK Koulutuspalvelut. Seinäjoki: I-Print Oy. Viitattu 4.12.2022.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huttunen, K., Kosonen, J., Waaramaa, T. & Laakso, M-L., 2018. Tunne-etsivät-pelin vaikuttavuus lasten sosioemotionaalisen kehityksen tukemisessa. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 8. Kelan tutkimus. Viitattu 3.6.2023.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/233957/Raportteja8.p df?sequence=5&isAllowed=y>

Juhila, K. Teemoittelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 26.7.2023. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Kananen, J. 2008. Kvantti: kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Toim. Makkonen, T. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI). 2021. Korona varhaiskasvatuksen arjessa. Rajoituksia ja hyviä käytänteitä vuonna 2020. Tiivistelmät 4:2021.

Kemin kaupunki 2021. Varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma 2021–2022. Viitattu 7.5.2022.
<https://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2021/10/VAKA-Toimintavuosisuunnitelma-2021-2022-Kemi.pdf>

Kemin kaupunki 2022. Kemin varhaiskasvatuksen TVT-strategia.
<https://sway.office.com/PWBpLt2FiYzDLHfi?ref=Link>

Kerhokeskus 2009. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. Kerhokeskus – koulutyöntuki ry. ja Opetushallitus. Helsinki: Aksidenssi Oy.

KOPPA. Jyväskylän yliopisto. Etiikka ja tietosuoja. Viitattu 6.7.2023.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/etiikka>

KOPPA. Jyväskylän yliopisto. Teemoittelu. Viitattu 26.7.2023.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>

Kumpulainen, K., Sairanen, H. & Nordström, A. 2019. Young children's agency in their digital media use in the sociocultural contexts of homes: A case study from Finland. In *Crianças, famílias e tecnologias. Que desafios? Que caminhos?* Eds: Brito, R. & Dias, P. CIED (Centro Interdisciplinar de Estudos Educacionais) Escola Superior de Educação do Instituto Politécnico de Lisboa.
<https://www.eselx.ipl.pt/sites/default/files/media/2019/ebookalteracaofinal.pdf>

KvaliMOTV. Triangulaatio.
 Saatavilla: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_4.html

Mantilla, A. & Edwards, S., 2019. Digital technology use by and with young children: A systematic review for the Statement on Young Children and Digital Technologies. *Australasian Journal of Early Childhood*. 44(2):182–195.
<https://doi.org/10.1177/1836939119832744>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017. Media varhaiskasvatuksessa. Tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Painotalo Plus Digital. media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf (dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net)

Merilampi, Ritva-Sini 2014, 42–43. Mediakasvatuksen perusteet. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Mertala, P. 2017, 170–176. Kahden maailman kohtauspisteessä? Varhaiskasvatuksen teknologiaintegraation kolmatta tilaa kartoittamassa. Varhaiskasvatuksen tiedelehti *Journal of Early Childhood Education Research* Volume 7 Issue 1. Oulun Yliopisto. Viitattu 3.6.2023.
<https://journal.fi/jecer/article/view/114090/67289>

MLL 2017. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Media varhaiskasvatuksessa. Tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Viitattu 5.5.2022.
https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf

Nurhonen, L., Chydenius, H. & Lipponen, L. 2021. Korona tuli kylään -tutkimushankkeen loppuraportti: Koronakriisin vaikutuksia varhaiskasvatukseen. Helsingin yliopisto.

Nyfelt, Teija 2019. Digitalisaation vaikutus työhyvinvointiin varhaiskasvatuksessa. "Mua siis harmittaa, kun mun Pinterest on jumissa.". Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan palvelujen ja liiketoiminnan johtaminen. Opinnäytetyö.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Tutkimuspäiväkirja. Luku 4.2.2. Viitattu 7.5.2022.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L4_2_2.html

Salomaa, S. 2016. Mediakasvatustietoisuuden jäsentäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research Vol. 5 No. 1, 136–161.

Saranko, L., Alasuutari, M. & Sulkanen, M. 2021. Varhaiskasvatuspalvelut koronapandemian aikana. Jyväskylän yliopisto.

Seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2022.

<https://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2022/06/Seudullinen-varhaiskasvatussuunnitelma-2022-3.pdf>

Takala, A. & Takala, S. 2019. Medianuoruus- opas aikuisille. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2019. Mediakasvatusseura. PDF-Dokumentti. https://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2019/03/Medianuoruus_web.pdf

Tapscott, Don 2010, 118–119. Syntynyt digiaikaan – Sosiaalisen median kasvatit. Grown Up Digital. Porvoo: WSOY

Turja, L. 2020. Tiedekasvatus ja lapsen tutkiva toiminta. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. Hujala, E. & Turja, L. Jyväskylä: PS-kustannus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/23. Helsinki.

UNAIDS. 2010. Monitoring and Evaluation Fundamentals. An introduction to triangulation.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelma 31.3.2011.

<https://docplayer.fi/3365924-Kemin-kaupungin-varhaiskasvatussuunnitelma.html>

Varhaiskasvatuksen toimintavuosisuunnitelma Kemin kaupunki 2021–2022.

<https://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2021/10/VAKA-Toimintavuosisuunnitelma-2021-2022-Kemi.pdf>

Vidal-Hall, C., Flewitt, R. & Wysw, D. (2020). Early childhood practitioner beliefs about digital media: integrating technology into a child-centred classroom environment. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28:2, 167–181.

<https://espace.mmu.ac.uk/625345/1/2020Preprint%20VidalHall%2C%20Flewitt%20%26%20Wyse%20Integrating%20technology.pdf>

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2014. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

- Liite 1. Saatekirje
Liite 2. Kyselylomake

LIITE 1.

Digitaalisesti yhtenäinen ja turvallinen varhaiskasvatus Kemissä

Hei sinä varhaiskasvatuksen ammattilainen!

Digitaalisesti yhtenäinen ja turvallinen varhaiskasvatus Kemissä-hanke on opetus ja kulttuuriministeriön rahoittama hanke, jonka tavoitteena on parantaa lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämistä sekä tuen toteuttamista varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatusperusteiden mukaisesti. Hanketyöllä minimoidaan poikkeusolojen heijastusvaikutukset lasten kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Samalla varhaiskasvatuksen henkilöstön digitoimintakulttuuri käynnistyy hankkeen avulla. Hanke on käynnistynyt syksyllä 2020.

Suoritamme Lapin ammattikorkeakoulussa Sosionomi YAMK-tutkintoa. Idea tutkintomme opinnäytetyöhön tuli Kemin kaupungin varhaiskasvatuksesta liittyen tähän hankkeeseen, koska varhaiskasvatuksen digikulttuurin kehittyminen on aiheena ajankohtainen. Tämä kysely on osa tutkinnon opinnäytetyötämme.

Kysely on täysin anonyymi eli yksittäistä vastaajaa ei voi tunnistaa vastauksista, joita käytämme vain opinnäytetyössämme. Hävitämme vastaukset opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, mutta arvostamme todella, jos käytät hetken aikaa siihen vastaamalla 23.04.2023 klo 23.59 mennessä. Kiitos jo etukäteen!

Anu Jänesaro
YAMK-opiskelija
anu.janesaro@edu.lapinamk.fi

Minna Pitkänen
YAMK-opiskelija
minna.pitkanen@edu.lapinamk.fi

LIITE 2.

Kysely

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Minkä ikäisten lasten ryhmässä pääasiassa työskentelet *
  - alle 3-vuotiaat, yli 3-vuotiaat, muu
2. Millä ammattinimikkeellä työskentelet *
  - vakaopettaja, vakasosionomi, vakahoitaja, muu
3. Ikäsi *
  - alle 29, 30–39, 40–49, 50–59, yli 60

Media- ja teknologiakasvatus pedagogisessa toiminnassa

Media- ja teknologiakasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa tutustumista erilaisten viestintäkanavien tuottamaan sisältöön sekä sisältöä tuottaviin laitteistoihin.

4. Mitä teknologialaitteita hyödynnät työssäsi *
  - tabletti, älypuhelin, kamera, tietokone, bluetooth-kaiutin, älytaulu, televisio, projektori, CD-soitin, älylelut, mitä muuta?
5. Kuinka usein hyödynnät teknologialaitteita työssäsi *
  - päivittäin, viikoittain, harvemmin, en koskaan
6. Mitä digitaalista mediaa hyödynnät työssäsi *
  - YouTube, Yle Areena/TV-kanavien palvelut, hakupalvelut, sosiaalinen media, mitä muuta?
7. Kuinka usein hyödynnät digitaalista mediaa työssäsi *
  - päivittäin, viikoittain, harvemmin, en koskaan
8. Koetko Kemin varhaiskasvatuksen digihankkeen lisänneen median ja teknologian käyttöä työssäsi *
  - kyllä, ei, en osaa sanoa
9. Koetko Kemin varhaiskasvatuksen digihankkeesta olleen hyötyä ammat-tiosaamisen kannalta media- ja teknologiakasvatuksessa *
  - kyllä, ei, en osaa sanoa
10. Millä tavoin toteutat media- ja teknologiakasvatusta työssäsi lapsiryh-mässä (kerro esimerkkejä)
  - vapaa sana...

Turvallinen ja laadukas media- ja teknologiakasvatusta varhaiskasvatuksessa
 Turvallisella media- ja teknologiakasvatuksella pyritään suojelemaan lasta median haitallisilta vaikutuksilta sekä opettaa lasta hyödyntämään media- ja teknologialaitteita ikätasolleen sopivalla tavalla yhdessä aikuisen kanssa sääntöjä ja rajoja noudattaen.

11. Koetko olevasi perillä eri sovellusten ikärajoista *

- kyllä, ei, en osaa sanoa

12. Oletko käynyt keskustelua vanhempien kanssa lasten turvallisesta mediakasvatuksesta *

- kyllä, ei, en osaa sanoa

13. Ovatko erilaiset sovellukset, joilla lasten median käyttöä voi hallita, sinulle tuttuja *

- kyllä, ei, en osaa sanoa

14. Koetko osaavasi työhösi liittyvät tietosuojasi *

- kyllä, ei, en osaa sanoa

15. Koetko Kemin varhaiskasvatuksen digihankkeen tuoneen lisää tietoa turvallisesta mediakasvatuksesta *

- kyllä, ei, en osaa sanoa

16. Millä tavoin tuet turvallista ja laadukasta media- ja teknologiakasvatusta työssäsi lapsiryhmässä (kerro esimerkkejä)

- vapaa sana...

Poikkeusajan vaikutus työhön varhaiskasvatuksessa

Covid-19 pandemia sulki varhaiskasvatuksen kaikilta muilta paitsi kriittisten alojen työntekijöiden lapsilta hetkeksi keväällä 2020. Viruksen aiheuttamat rajoitustoimet jatkuivat kuitenkin vielä pitkään sen jälkeen, kun varhaiskasvatusta avautui jälleen myös muille lapsille. Pandemian aikaiset rajoitustoimet pakottivat kehittämään ja ottamaan käyttöön uusia digitaalisia toimintatapoja monilla aloilla.

17. Onko suhtautumisesi media- ja teknologiakasvatukseen muuttunut myönteisesti Covid-19 pandemian vaikutuksesta *

- kyllä, ei, en osaa sanoa

18. Koetko Covid-19 pandemian lisänneen media- ja teknologiakasvatuksen määrää työssäsi *

- kyllä, ei, en osaa sanoa

19. Ovatko jotkin asiat muuttuneet työssäsi digitaalisiksi Covid-19 pandemian vaikutuksesta (esimerkiksi kulttuurivierailut) *

- kyllä, ei, en osaa sanoa

20. Onko työssäsi luotu uusia toimintatapoja Covid-19 pandemian rajoitustoimien aikana, jotka ovat jääneet käyttöön myös sen jälkeen *
- kyllä, ei, en osaa sanoa
21. Jos vastasit kysymyksiin 19. ja tai 20. KYLLÄ, kertoisitko mitkä asiat ovat muuttuneet digitaalisiksi ja/tai millaisia toimintatapoja on jäänyt käyttöön
- vapaa sana...
22. Miten olet kokenut Covid-19 pandemian aiheuttamien poikkeusolojen vaikuttaneen perheiden ja päiväkodin väliseen vuorovaikutukseen
- vapaa sana...
23. Haluatko kertoa vielä omin sanoin ajatuksiasi/kokemuksiasi aiheesta tai mielipiteesi tästä kyselystä
- vapaa sana...

Kiitos vastauksesta!

Tämä kysely on luotu Webropolilla.